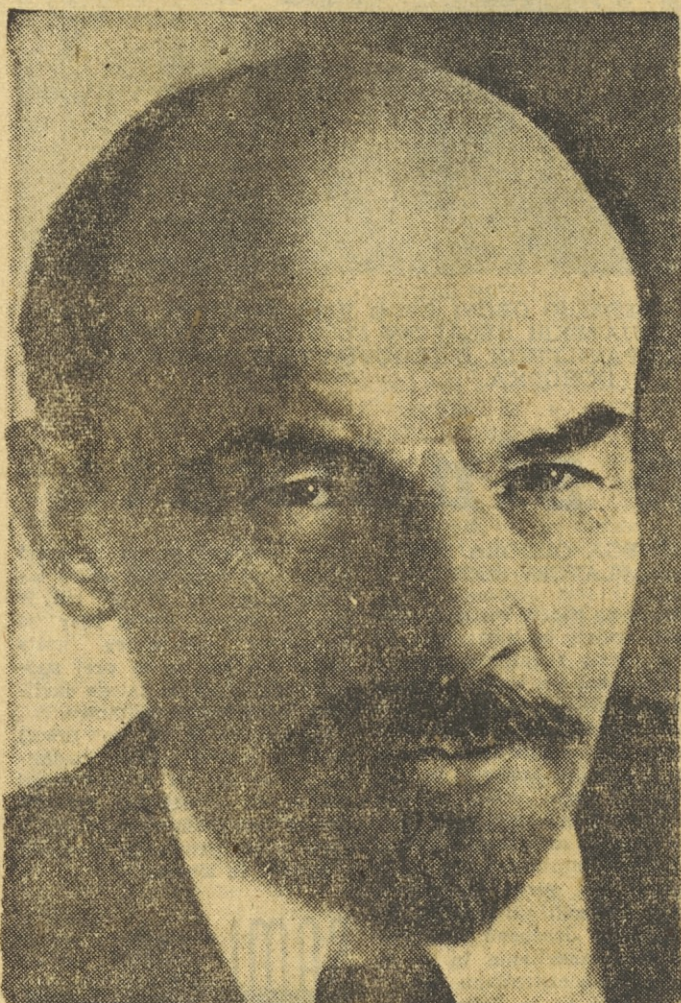

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE ● ŠT. 5. ● 24. JANUARJA 1958. ● LETO XVII. ● CENA 20 DIN

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

ENAINDVAJSETEGA JANUARJA JE MINILO 34 LET OD TISTEGA ZALOSTNEGA VECERA, KO JE V GORKEM BLIZU MOSKVE PRENEHALO BITI SRCE VELIKANA-REVOLUCIONARJA — LENINA. LENINOVO VELIKO DELO JE ZE OBRODIL BOGATE SADOVE, SOCIALIZEM JE POSTAL VSAKDANJA PRAKSA MILIJONOV IN MILIJONOV DELOVNIH LJUDI NE SAMO V DOLOCENEM STEVILU DEZEEL, AMPAK V VSEM SVETU. BOJ NAPREDNIH SIL ZA MIR, ZA SOCIALISTICNE ODNOSI MED LJUDMI, PRINASA IZ DNEVA V DAN NOVE OBLIKE. NOVE PRVINE IN KAZE CLOVESTVU NOVA POTA V SOCIALIZEM. LENIN JE UMRL IN ZE MNOGO LET JE MINILO OD TEDAJ, TODA NJEGOVO DELO ZIV IN BO ZIVELO V NAS VSEH, V NASEM BOJU ZA SOCIALIZEM.

OBISK PRIJATELJA

Tovariš Tito in predsednik Sukarno sedita med tiste velike državnike, ki v današnjih dneh, polnih negotovosti, strahu in bede kažejo človeštvu pot iz slepe ulice, v katero ga je pahnila blokovska politika vesil. Za Tita in Sukarno je neodvisnost temelj obstoja in izvor energije ter napredka narodov Indonezije in Jugoslavije. Zanju je tegrija in praksa koeksistence odgovor človeštva na strahotne perspektive morebitne nuklearne vojne. Njuna dejavnost in miroljubna prizadevnost ni pomembna samo za Jugoslavijo in Indonezijo, temveč za vso Evropo in Azijo, za ves svet. Zato je razumljivo, da je svetovna javnost s takšnim zanimanjem spremljala nedavne razgovore med tovarišem Titom in predsednikom Sukarnom v Beogradu.

Do ponovnega sestanka predsednikov Jugoslavije in Indonezije je prišlo v trenutku, za katerega je značilno vedno večje tekmovalstvo v oboroževanju z nuklearnim in raketnim orožjem, pa tudi povečanje naporov mnogih držav, predvsem malih in izvenblokovskih, njihovih voditeljev, politikov in javnosti, da bi velesile začele reševati sporne probleme in s tem omogočile zmanjšanje mednarodne napetosti. Razmere so takšne, da je danes morebiti bolj kot kdajkoli potrebno re-

misli in odločno delovati, da bi odpravili nevarnost, ki grozi svetu. Realizem in odločnost pa sta osnovni značilnosti miroljubnih prizadevanj Jugoslavije in Indonezije.

Uradno sporočilo o razgovorih Tito-Sukarno poudarja, da je razorožitev najpomembnejša naloga sedanjosti. Prizadevanje, da bi rešili ta zamotan mednarodni problem, bi torej moralo biti glavna točka dnevnega reda mednarodnega sestanka na kakršnikoli ravni. Oba predsednika sedita, da bi morale države »skleniti mednarodni sporazum o razorožitvi«, ki bi bil dovolj širok, da bi ga podpisale vse zainteresirane države. Takšen sporazum je moč doseči le s pogajanjem, pogajanja pa ne bodo uspešna, če na njih ne bi sodelovalo čim večje število dežel — velikih in malih.

Ne strinjamo se s tistimi, ki trde, da imajo le velesile pravico in dolžnost reševati mednarodne sporne probleme. Res je, velesile imajo veliko odgovornost, toda deslej so se vsi njihovi razgovori končali z večjo negotovostjo in še hujšimi nesporazumi. Velesile so odgovorne za hladno vojno; skrb, strah, bojazen in vse ostalo, kar so povzročili nesporazumi med velesilami, pa občutijo vsi narodi. Zato so vsi narodi življenjsko zainteresirani za čimprejš-

njo razorožitev in upravičeno zahtevajo, da njihovi predstavniki sodelujejo na mednarodnem sestanku, ki bi razpravljal o razorožitvi, in pomagajo najti izhod, ki ga velesile doslej niso mogle najti.

Dežele, ki niso vključene v noben blok, igrajo pomembno in pozitivno vlogo v naporih za zmanjšanje mednarodne napetosti. Njihova konstruktivna politika si utira pot v Organizacijo

zdrženih narodov in na številne mednarodne sestanke. Njihove predloge za pogajanja in sporazumne rešitve, za odpravo blokovskih nasprotij, podpira široka mednarodna javnost in nemalo je že državnikov, ki aktivno koeksistenco ne ocenjujejo več kot proizvod tega ali onega politika. Zato je v sporočilu o razgovorih Tito-Sukarno rečeno, da dežele, ki ne sodelujejo v blokih, lahko »pomembno prispevajo k razvoju mednarodnega sodelovanja in okrepitvi miru.«

Sestanek Tito-Sukarno v Beogradu je eden izmed takšnih prispevkov naših dežel in državnikov k splošnim naporom človeštva, da si zagotovi trden in trajen mir.

Merila, učinek in razmerja so ključna vprašanja, ki jih je treba razčistiti in v pravilnikih o premijah tudi uveljaviti

Ze nekaj časa sem je v naši javnosti, zlasti med delavci, mogoče slišati precej številne

—su unger su efars auseris uj katerih pojavov, ki jih je opaziti v praktičnem nagrajevanju

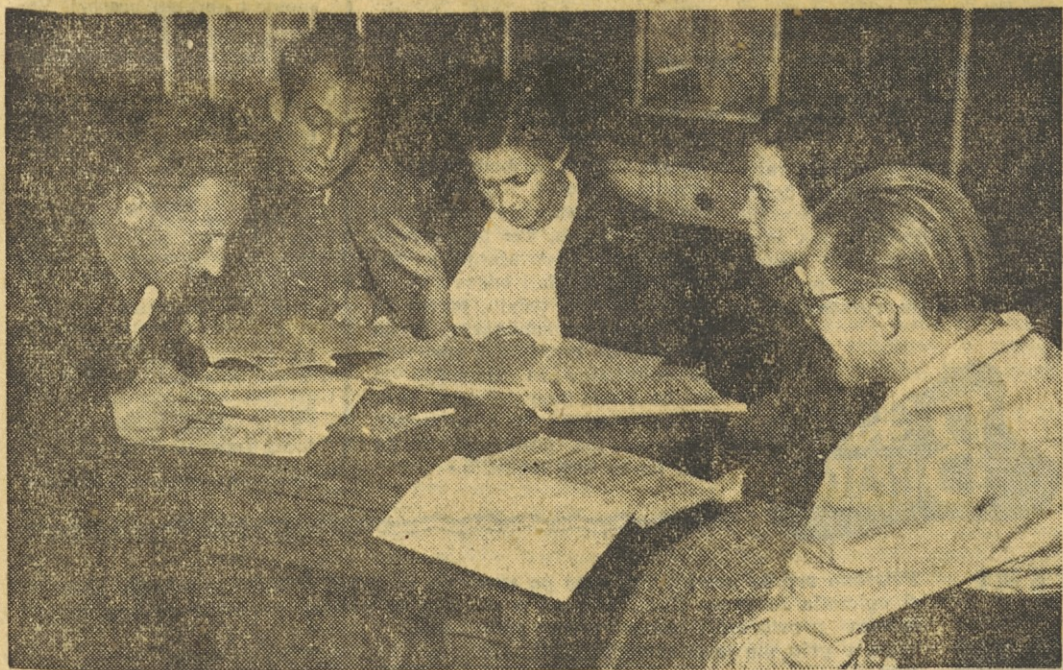
nju delavcev po uvedbi premiranj v gospodarskih organizacijah. Glavni kamen spo-

tike je postalo dejstvo, da so v posameznih gospodarskih organizacijah začeli nekateri vodilni uslužbenci prejemati v obliki premij visoke vsote denarja, mestoma celo višje od njihovih rednih zaslužkov. To je dalo povod, da se je sprožila cela vrsta zelo pomembnih vprašanj z območja nagrajevanja dela, ki so važna ne le s suho materialnega, temveč predvsem z družbeno-gospodarskega stališča. Zaradi naglice in površnosti, s kakršno so bili lani sprejeti pravilniki o premijah, ker so bile gospodarske organizacije s pravnimi predpisi zavezane uvesti obvezno v časovno sorazmerno kratkem razdobju premiranje, ni prišlo do potrebne razčiščenja temeljnih problemov v zvezi s premiranjem. Iz istega vzroka pa so v mnogih primerih tudi pravilniki o premijah sestavljeni tako, da ne uveljavljajo osnovnih načel nagrajevanja po delu, temveč mestoma uveljavljajo neke vrste dodatno plačevanje, ki je odvisno od najrazličnejših činiteljev in

vplivov. Zato je povsem razumljivo, da je naša delavska javnost postala resno pozorna ob prvih praktičnih rezultatih, ki jih je dal dosedanj način uvajanja premiranj in da je te rezultate podvrkla strogi družbenoekonomski presoji.

Kakorkoli je res, da ljudje v prvi vrsti grajajo dejstvo, da dobivajo nekateri posamezniki iz naslova premij nesorazmerno visoke vsote denarja, vendar pri teh grajajih ne gre samo za vprašanje, v kakšnem sorazmerju morejo pri nas biti redni zaslužki in premije, ampak gre tudi za to, kdo in zakaj prejema premije. Osnovno nerazpoloženje nasproti premijam torej ne izvira iz neke ljubosumnosti ali nevoščljivosti, ampak v prvi vrsti prihaja iz spoznanja, da sedanji način premiranja v mnogih primerih pač načelo nagrajevanja po delu, ker prenekaletj upravljenci na premije le-te dobivajo nekako avtomatično, brez kakakega posebnega prizadevanja in marsikdaj pod vplivom cele vrste

(Nadaljevanje na 3. strani)

KONGRESU SVOBOD IN PROSVETNIH DRUŠTEV

NAŠ DELAVSKI POZDRAV

JUTRI IN POJUTRIŠNJEM (25. IN 26. JANUARJA) BO ZASEDAL V MARIBORU REDNI KONGRES ZVEZE SVOBOD IN PROSVETNIH DRUŠTEV SLOVENIJE IN RAZPRAVLJAL O USPEHIH IN TEZAVAH, PROBLEMIH IN PERSPEKTIVAH DEJAVNOSTI PROSVETNIH DRUŠTEV — ŽARIŠČU NAPREDNEGA PROSVETNEGA UDEJSTVOVANJA NASIH DELOVNIH LJUDI.

OB TEJ PRILOŽNOSTI SMO ZAPROSILI NEKAJ ODBORNIKOV SVOBOD, NAJ NAM ODGOVORE NA NEKATERA VPRASANJA O IZKUŠNJAH, KI SO JIH V ZADNJIH LETIH PRIDOBILI V SVOJEM PROSVETNEM UDEJSTVOVANJU, TEŽAVAH IN USPEHIH NJIHOVIH DRUŠTEV, ODGOVORE, KI SMO JIH DOBILI, OBJAVLJAMO NA 4. IN 5. STRANI. — NA SLIKI: BRALNA VAJA DRAMSKÉ SKUPINE JESENISKE SVOBODE, KI JE ŽE DOSEGLA PRECEJ LEPIH USPEHOV.

PREDAVANJE TOVARIŠA MIHE MARINKA V DOMU SINDIKATOV V LJUBLJANI

Vloga sindikatov v komunizmu

Kot smo že poročali v naši zadnji številki, je imel sekretar Centralnega komiteja ZKS tovariš Miha Marinko 14. januarja letos v sejni dvorani Doma sindikatov v Ljubljani predavanje o vlogi sindikatov v komunizmu. Njegovo predavanje in razpravo bomo objavili v celoti. Danes začnemo s prvim delom.

Razgovor je odprl predsednik Republiškega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije za Slovenijo tovariš Janko Rudolf z naslednjimi besedami:

»Z današnjim sestankom začnemo tako imenovane »ponedeljske razgovore« v letošnji sezoni. Naprosili smo tovariša Miha Marinko, da bi na osnovi članka, ki ga je napisal za »Komunisto«, in nekaterih vprašanj, ki jih je poslal naš aktiv, misli, ki jih je v članku navedel, morda nekoliko konkretiziral in da bi bila na podlagi tega danes razprava.«

Besedo je nato povzel tovariš Miha Marinko. »Zamišljal sem si, odnosno pristal sem na to, da prisostvujem razpravi in v njej sodelujem o isti temati, o kateri je Plenum sindikatov že razpravljal in ki sem jo pred kratkim v malo bolj dodelani obliki napisal za »Komunisto«.

Mislil, da so problemi, o katerih je razpravljal Plenum, brez dvoma dalekosežne važnosti ne samo za naše sindikalno življenje, ampak za celotno politično življenje na torišču komunizma. Ponavljam, da je udeležba sindikatov in sindikalnega članstva izven podjetij in ustanov prvenstvene važnosti in upravičuje pričakovanje, da se bodo vprašanja, ki se vse bolj in bolj kopičijo in jih bo treba reševati na teritoriju komunizma, z udeležbo sindikalnega članstva res konstruktivno, ne pa birokratsko reševala. Obstaja nevarnost, kot je dejal na Plenumu tovar Janko Rudolf, da sicer imamo cel mehanizem oblik družbenega upravljanja, da pa ta mehanizem večkrat prazno teče. Prazno pa teče prav zaradi tega, ker je bila v osnovi nomanjkljiva orientacija, ki ni upoštevala da je izredno važno in nujno, da se delo sindikalnega članstva in aktivna razširi tudi na torišče komunizma.

Načelo je povsem jasno in mislim, da je treba razviti vse dosedanje koncepte na vlogo sindikata v

današnji družbi. Danes se je vloga sindikata, omejena izključno na tovarne in podjetja, daleč preživela, odnosno je postala nezadostna. Ni dovolj, da se obravnava vprašanja plač in kupne moči samo s stališča sindikata kot zaščitnika interesov delavskega razreda, ker je to polovičarsko, kajti nominalna plača sama po sebi je samo ena plat medalje, in sicer izredno važna. Druga plat medalje pa je, kakšna naj bo pa iz te nominalne plače resnična realna plača, odnosno realna vrednost.

Ce stvari tako postavimo, potem je jasno, da moramo zelo jasno vedeti in se temu primerno tudi angažirati, da probleme rešujemo tam, kjer se kot takni more razviti, ne rečem pa, da ni več pomanjkljivosti. Gotovo je, da bo naš razvoj stalno zahteval še dopolnilnih korektur, ker je povsem nemogoče in bi bilo to tudi sholastično, dogmatsko ali kakorkoli hočete, če bi mi enkrat za vselej oktroirali oblike in forme delovanja, ker bi s tem negirali samo življenje. Življenje je izredno važno, ono nas sproti uči. Povsem je torej razumljivo, da ne moremo govoriti, da je naš sistem perfekten, četudi bi morda trenutno zadovoljeval, kajti že jutrišnji razvoj nam lahko pokaže, da postane sistem pomanjkljiv.

Zaradi tega je nujno, da se te pomanjkljivosti hitreje odkrijejo z aktivno udeležbo onega dela našega prebivalstva, ki mu zuna, recimo v Franciji, pravijo »salaristi« (to, kar živi od plače), ki je navezan na plačo, to je čisti proletarijat, vstevši nameščence. Ta sloj našega prebivalstva moramo zelo dobro poznati, mu pomagati, da se afirmira v življenju komunizma; ne smemo se zadovoljiti le s tem, da izvolimo organe družbenega upravljanja, da izvolimo občinski ljudski odbor in svete, okrajni ljudski odbor itd., potem pa

pustimo, da oni pač po svoji iznajdljivosti rešujejo probleme. To bi bilo izredno slabo, kajti prvenstveno važno je, da na torišču komunizma dosežemo tudi in še bolj učinkovito tisto, kar dosežemo na sektorju proizvodnje — vzgojo socialističnega človeka, človeka, ki ume gledati na vso problematiko v tovarni kot proizvajalec, na terenu komunizma pa kot potrošnik. Da gleda na naš celotni komunizem sistem, ves naš gospodarski sistem, na to, kako naj se v naši družbi gospodari, tako da ljudje s svojo praktično udeležbo širijo svoje obzorje, spoznavajo problematiko in se aktivno udeležujejo kot najvažnejši družbeni faktor socialističnega razvoja.

Izredno je važna tista misel, ki sem jo že v članku v »Komunistu« na kratko omenil, da moramo spraviti na torišče najzavestnejši del naše družbe, ta salariat, kar živi od plače, zategadelj, da prav ta del našega ljudstva, naše proizvajalce, predvsem na socialističnem sektorju, tako v industriji in deloma tudi na državnih in zadrudnih posestvih, angažiramo čimbolj koristno in uspešno, da svoje izkušnje kot proizvajalci v industriji in v socialističnem kmetijstvu prenesejo in tako pripomorejo, da se z ustrežajočo racionalnostjo gospodari na vsem sektorju našega kmetijstva.

V kmetijskih občinah in čestokrat tudi v na pol kmetijskih na pol industrijskih čitimo zelo velik, zelo močan pritisk individualnih kmetov kot volivca. Zelo pogosto imajo občinski ljudski odbori in ustrežajoči sveti v gospodarstvu zelo veliko pomislekov, kaj bodo pa kmetje rekli, ali bomo mi zadovoljni, ali bodo oni zadovoljni? Kmetje imajo skozi svoje splošne kmetijske zadruge čestokrat zelo močan vpliv na občinske ljudske odbore, mnogo močnejši vpliv, lahko rečem, kakor ga ima delavski razred v industrijskih občinah, da ne govorimo o tem, da bi ta vpliv delavskega razreda

moral prevladovati tudi v polindustrijskih občinah, ker le od tega lahko pričakujemo, da bodo izkušnje, ki jih imajo delavci v proizvodnji — kako se tam obrača denar, kako se razpolaga s sredstvi, v kaj se investira, kako je treba dvigati proizvodnjo — prodirale in vplivale na kmetijsko politiko. Le tako lahko računamo, da bodo velike investicije, ki so sedaj predvidene v letnem in perspektivnem planu za napredek kmetijstva res racionalno koriščne in bodo dale maksimalno možen efekt v povečanju proizvodnje.

V nasprotnem primeru obstaja nevarnost, da bodo pod tem velikim pritiskom, čestokrat demagoškim (neupravičeno jadikovanje), ta sredstva čestokrat neadekvatno, neracionalno izkoriščena. Kmetov pritisk je danes politični pritisk na občino, na ljudske odbore, na bazi njegovega dosedanjega konservativnega patriarhalnega načina obdelovanja zemlje in gospodarjenja na njej. Na tej osnovi pa nikakor ne moremo kmetovo situacijo naprej izboljševati. Ze dosedanje izboljševanje položaja kmeta s tem, da ni spreminjal svojega načina gospodarjenja, s pritiskom za čimveč regresne proizvodnje, je bilo družbi v škodo, prvenstveno pa v škodo delavskemu razredu. Lahko torej rečemo, da je v celoti kmet izredno izboljševal svojo potrošnjo, vključno za standard, razmeroma zelo malo pa je vlagal v modernizacijo proizvodnje.

Ce hočemo imeti solidno politično enotnost delavcev in kmetov, moramo to enotnost doseči na bazi čistih računov. Na tej osnovi je v resnici možno solidno, zdravo soglasje. Zato moramo orientirati kmetijsko politiko občine v smeri lačanja novih osnov kmetijske proizvodnje, na osnovi konstantno naraščajoče proizvodnje, ki je danes mogoča, seveda samo z modernizacijo obdelovanja zemlje in samo z večjo kooperacijo individualnih proizvajalcev skozi zadruge. Na tej osnovi smo lahko dobri prijatelji in zelo iskreni zavezniki kot proizvajalci v celoti. Sicer pa nujno obstajajo divergence med individualnim in socialističnim proizvajalcem, ki imata različne račune in različne cilje.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Sebi v škodo

»Tovarna je znižala cene lakov, trgovine pa jih zdaj nečejo kupovati.« Tako je nekdo dejal na obnem zboru Republiškega zbora kemikalnih delavcev Slovenije. Pa ne samo tu, tudi na nekaterih drugih sestankih v Ljubljani so govorili o podobnih stvareh. Potrošniki so se jezili, češ spet si trgovina na račun industrije ustvarja prekomerne dobičke. No, kako je s to rečjo?

Kaj so nam povedali v tovarni lakov »Helios« v Domžalah?

Neradi govorimo o teh zadevah, so nam rekli. Pa vendar, o odporu trgovine do naših lakov, ki smo jih pocenili, so nam drugi povedali. Res je, cene smo znižali za približno 8 %, industrija je bila tega našega koraka silno vesela. Slišali smo, da so takrat, ko smo znižali cene, grozili začeti veliko bolj segati po proizvodih tovarne barv in lakov »Celico« v Medvodah, vendar tega nismo opazili sami.

In kaj pravijo grozisti? Najprej smo obiskali podjetje »Mavrica«.

»Tudi pri nas smo nekaj slišali o tem. Ne verjamemo, da bi se trgovska podjetja branila lakov tovarne »Helios«. Naše podjetje kupuje toliko njihovih proizvodov, kolikor jih potrebujemo. In lahko nam verjamete, nikoli ni lakov dovolj, niti v zimski sezoni. Eno pa drž. Kljub nekoliko nižjim cenam so laki, pa tudi barve, še vedno predrage. Naposled še to: v našem podjetju vam lahko dokažemo s fakturami, koliko smo v zadnjem času kupili lakov od domaške tovarne, in številke ne bodo majhne.

Obiskali smo še direktorja »Chemio Import eksport« v Ljubljani. Postregel nam je s podatki. V novembru je to podjetje kupilo od domaške tovarne 10.741 kg lakov, v decembru 2.738 kg, v januarju pa okoli 3.000 kg. Povedati je seveda treba, da sta december in januar mrtva meseca. Vendar nam številka 3.000 kg — kolikor so laki kupili v mesecu januarju — pove več kot dovolj. Pa še to so nam rekli v tem podjetju. Naši naročniki zahtevajo, katere lake hočejo: ali tiste iz tovarne »Celica« ali pa one iz domaške tovarne in po željah kupcev se ravnamo.

Kaj naj povemo ob koncu? Tole. Posebno v zadnjem času na raznih sestankih in obnih zborih sindikalnih organizacij precej govorimo o trgovini. Postavljamo na dnevni red včasih vprašanja, ki nimajo resnične podlage, in tako vzbujamo hudo kri. Z dajanjem neprimerljivih podatkov največkrat škodujemo sebi in svoji okolici.

— N —

ZAPISEK Z OBČNEGA ZBORA DRUŠTVA INŽENIRJEV IN TEHNIKOV ŽELEZARNE V STORAH

V delovnih kolektivih

NAJ BI BILA DRUŠTVA INŽENIRJEV IN TEHNIKOV

O Društvu inženirjev in tehnikov Železarne v Storah piše bolj malo, kljub temu, da ima to društvo pomembno vlogo pri tehničnem napredku te tovarne.

V preteklem letu so v društvu posvetili precejšnjo skrb splošnemu izobraževanju svojih članov. Priredili so 5 znanstvenih predavanj in 4 poučne ekskurzije.

Povsod na delovnih mestih so člani društva marsikdaj dosegli lepe uspehe in tako pripomogli k tehničnemu napredku Železarne. Vendar to društvo kot celota ni doseglo tistih rezultatov, ki bi jih lahko: na primer na raznih diskusijskih večerih in sestankih, kjer bi razpravljali o organizacijskih, tehničnih, kadrovskih in ostalih vprašanjih tovarne.

Društvo rudarskih tehnikov in inženirjev v Ljubljani je zahtevalo, naj bi bili člani društva iz Stor neposredno povezani z njimi, medtem ko praksa kaže, da je veliko bolje, če je društvo organizirano v delovnem kolektivu.

Po daljši razpravi so na zadnjem občnem zboru sklenili,

naj bo v bodoče podružnica Društva inženirjev in tehnikov v Celju, imeli pa bodo tri sekcije, metalurško, elektrostrojno in gradbeno. Razen tega se bodo lahko člani poglabljali v probleme, s katerimi se ukvarjajo v celjskem društvu, razpravljali pa bodo tudi o marsikaterih vprašanjih v svojih strokovnih združenjih.

Metalurška sekcija Društva inženirjev in tehnikov v Celju bo imela svoj sedež v Storah, ker je tam največ metalurгов. V sekcijo bodo vključili še ostale metalurge iz Cinkarne in Kemične tovarne v Celju. Le tako bodo lahko znatno razširili svojo dejavnost.

Prav bi bilo, da bi v tem letu prišlo do večjega sodelovanja med delavskimi svetom, upravo tovarne in društvom, to pa prav pri reševanju težavnih problemov, kajti le tako se bo Železarna organizacijsko in tehnično še bolj izpopolnila. Ves delovni kolektiv bo imel od tega velike koristi, saj bodo v Storah prav gotovo dosegli še večje in pomembnejše delovne uspehe.

J. M.

V POLZELI BIL PRETEKLO NEDELJO OBČNI ZBOR REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA TEKSTILNIH IN USNJARSKIH DELAVCEV SLOVENIJE. DELEGATI SO RAZPRAVLJALI O PREMIJSKIH RPAVLNIKIH, O TRGOVINI IN O NOVI NAČINU DOHODKA.

O vlogi sindikata

Z OBČNEGA ZBORA REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA KULTURNO-UMETNIŠKIH DELAVCEV SLOVENIJE

V nedeljo, 19. januarja, je bil v Ljubljani občni zbor Republiškega odbora sindikata delavcev kulturno-umetniških ustanov in podjetij Slovenije. Poročila Republiškega odbora niso

prebrali na zboru, ker so ga delegati prejeli že prej; tako so takoj začeli z razpravo, ki je trajala nekaj ur, kajti — kot je uvodoma dejal tovariš Vjeko Afrič, predsednik centralnega odbora tega sindikata — razne naše skupščine, kongresi in tudi sindikalni občni zbori nimajo več zgolj manifestativnega značaja, temveč so delovni. Delavci kulturno-umetniških ustanov, še posebno pa gledališki delavci delajo v specifičnih pogojih. Tu je združeno družbeno upravljanje, samoupravljanje in — še tudi — administrativno upravljanje, zato so se delegati obširno menili o svojih problemih.

Popolnoma naravna je težnja za čim večjo uveljavitvijo družbenega upravljanja, o čemer so na tem občnem zboru veliko razpravljali. Iz razprave pa je bilo moč razbrati, da sindikat v kulturno umetniških ustanovah v sedanjih pogojih nekoliko še išče vsebino dela. Toda sindikat v teh ustanovah, bi moral biti vez med kolektivom in upravnim odborom. Kako bo to pomembno vlogo igral, pa je odvisno od tega, kako se bo sindikat uveljavil, to pa je zopet odvisno od tega, kako se bo lotel nalog! Da je to res, je potrdil delegat Radia, kjer je sindikalna podružnica našla svoj pot, ker je že prej spoznala, da ni edina naloga sindikata preskrbovati ozimnico.

Razumljivo je, da so precej govorili tudi o »stanju gledališke umetnosti na Slovenskem! Zdi se, da so nekateri delegati preveč črnogledno razpravljali v zvezi z reorganizacijo gledališč v Kranju in Kopru.

P. S. Litija. »Zasavski voz« kličo po rešitvi. Takšen je naslov članka, ki je bil objavljen v 7. številki Ljubljanskega dnevnika in katerega kopijo ste poslali našemu časopisu. Vsega sestavka to pot ne morem objaviti. Poslali ste nam članek »Zasavska cesta — problem številka 1, ki je bil že objavljen v Ljubljanskem dnevniku in zato na žalost ne pride v poštev. Z v prejšnji številki smo v tej rubriki zapisali, kako je z dopisi, ki jih bralci pošiljajo, več listom ukrati. Če je problem isti, potem ga je treba za Delavsko enotnost obdelati posebej. Veselilo nas bo, če se boste še kaj oglašili. Pišite nam, kako je s stanovanjsko skupnostjo v vaši občini.

P. S. Maribor. Veseli smo vsakega dopisa, pa tudi vaših. Pošljite nam: 1. resnično poročila, 2. o vsem, kar zadeva našega delovnega človeka — v družini, pri delu (v kolektivu) in v komuni (preskrba, otroške ustanove, zdravstvo, itd.), 3. dopisi naj bodo jecratni. Ker sprejemamo veliko dopisov, jih moramo tudi skrajševati. J. K. Polhov Gradec. Skušaj — je prihodnje napisati kraše, po možnosti pa obdelajte samo eno vprašanje. Pišite, kaj delajo mladinci in mladinke pri vas, kako delujejo v sindikalni organizaciji. J. K. Store. Hvala lepa za dopis. Oglašite se še kaj.

OB RAZPISU PREDAVANJ INŠTITUTA ZA JAVNO UPRAVO

Koristno za vsakogar

V Prejšnji številki smo objavili razpis Inštituta za javno upravo pri pravni fakulteti v Ljubljani za dva tečaja predavanja, in sicer o glavnih vprašanjih pri uveljavljanju delovnih razmerij v gospodarstvu in značilnostih uslužbenških razmerij v javni službi. Predavanja so posebej namenjena organom družbenega in delavskega upravljanja, zato želimo še posebej opozoriti na ta razpis. Da bi interesentom lahko posredovali še nekaj podrobnosti o tečajih, smo se obrnili do predstojnika Inštituta za javno upravo profesorja dr. Vavpetiča, ki nam je povedal, da bo seminar ponovljen tudi v Mariboru in med drugim dejal:

»Med stalne naloge našega Inštituta spada prirejanje tečajev, predavanj o vseh aktualnih vprašanjih, ki zadevajo javno upravo. Po sprejetju zakona o delovnih razmerjih in zakona o javnih uslužbenih smo spricunje izredne pomembnosti izutili dolžnost organizirati sistematični študij problematike zvezane s tema zakonoma. Tu moram poudariti pomembnost prvega zakona, ki zakonjuno položaj delavcev v vseh vrstah gospodarskih organizacij tako, kot ustreza naši celotni družbeni ureditvi in izražata načela temeljnega pomena za to ureditev. Ta zakon oblikuje delovna razmerja v pogojih delavskega in družbenega upravljanja.

Stari zakon o državnih uslužbenih je postal že neživiljenjski. Novi zakon dejansko zakonjuno novo stanje. Zato, ker državni uslužbenci niso več samo izvrševalci volje drugih organov, temveč imajo sami vedno večje pravice odločanja. Skoraj, da ne bomo mogli več govoriti o državnih uslužbenih, ker so le ti postali že javni uslužbenci, uslužbenci samostojnih organizacij (ustanov), ki so že stopile iz okvira državnih organizacij. Pri svojem delu uporabljajo sredstva, ki vzbujajo prstovostilno družbene discipline. To pomeni: povsem drugače kot nekdanji, ko so bili predstavniki in prisilni izvajalci volje državnega lastništva.

Naši tečajji želijo odpreti prav ta vprašanja, ki so zvezana s tema zakonoma. Torej, ne bomo obravnavali zakona, temveč vprašanja v zvezi z njim: pravne, socialne, psihološko-moralne in sploh družbene probleme in pojave, s katerimi morajo računati predstavniki (člani) delavskega ali družbenega upravljanja pri uresničevanju teh zakonov. Skušali bomo biti čim bolj praktični in se bomo posvečali predvsem tistim vprašanjem za

katere sodimo, da bodo v vsakodnevni praksi najpogostejše vzmikala. Želimo spodbuditi ljudi k razmišljanju, kar bo porodilo najrazličnejša vprašanja, na katera bomo skušali odgovoriti, če ne že na tem tečaju, potem pa na posebnem seminarju, ki ga bo priredil Republiški svet zveze sindikatov za Slovenijo in ki bo sledil tem tečajem. Prepričan sem, da se bodo mnogi udeležili teh predavanj in da jim bo to tudi koristilo.

DESET LET V TEMI

V marsikakšni železniški čakalnici sem že bil, toda povsod je boljše urejeno, kot pri nas v Lipoglavu. Naša čakalnica je brez luči. Ko hoče potnik zvečer kupiti vozne listke, si mora napenjati oči, da ob soju luči odšteje denar za karto. Na stopu je nekdanji visela luč. Sedaj pa so tam pajki prepredili obešalo svetilke, da je kar precej podobna »lustru«.

Tudi z drugimi stvarmi ni v redu. Pitne vodi ni nikjer. Cesta proti postaji je blatna. No, za to stvar ni kriva železnica, vendar bi moral zanj nekdo poskrbeti. Tisto glede razsvetljave pa bi železničarji menda že lahko uredili. Vsaj takrat naj nam sveti luč, ko čakamo na vlak.

J. K.

NOVI, TODA ŽE ZARJAVELI STROJI

Imel sem opravka v tovarni lakov »Helios« v Domžalah in ob tej priložnosti sem obiskal starega prijatelja.

Prisrčno sva se pozdravila, nato pa sva si ogledala tovarno. Čudil sem se pretesnim prostorom, občutil sem slab zrak, v grlu me je stiskalo in kar vesel sem bil, ko sva spet stopila na sveži zrak. Že sem se hotel posloviti, ko mi je prijatelj rekel: »Počakaj še malo, pokazal ti bom nekaj žalostnega.« In res, to, kar sem videl, je bilo žalostno in vsega obsojanja vredno. Videl sem nove, toda zarjavele stroje.

x x x

V avgustu preteklega leta je bila na beograjskem sejmu razstavljena laboratorijska miza za delo v industriji lakov. Kdo se ne bi razveselil modernih naprav in v »Lesni predelovalni industriji« v Podpeči so se odločili, da bodo te stroje kupili. Toda od takrat, ko so se na sejmu navdušili za te naprave, pa do tistega časa, ko si je podjetje zagotovilo za to potrebna denarna sredstva, je preteklo več kot tri mesece. Med tem časom so bili stroji v Ljubljani vskladiščeni kar na prostem. Dež in vreme sta opravila svoje. Ni treba, da je človek strokovnjak za te reči, dovolj je le, če pogleda zarjavele kovinske dele take moderne naprave. (Podjetje v Podpeči je te stroje dalo v uporabo tovarni lakov v Domžalah. Tam so vskladiščeni pod streho.)

Takšna je ta zgodba. S prijateljem pa sva razmišljala: Le kaj so mislili ljudje, ki jim je bila zaupana v shrambo družbena lastnina, da so toliko tednov pustili stroje na dežju? Naše tovarne, posebno tiste z zastarelim strojnim parkom, bi rade čimprej kupile obilico novih strojev, v delovnih kolektivih se trudijo, da bi modernizirali svoje obrate. Le koliko je treba truda in krvavih žuljev, preden se dokopljemo do novih strojev. Tega pa bi se morali zavedati zlasti tisti, ki jim je zaupana skrb nad temi napravami (od trenutka, ko pridejo stroji v našo deželo, pa do tistega časa, ko jih izročijo tovarnam.) Morda pa bi le kazalo,

da ob takih kričeti primerih poskrbimo za pravne posledice takega ravnanja.

OH, TA VOZNI RED!

Dovolite, tovariši urednik, da se oglašimo še mi delavci iz celjskega kraja in vam povemo nekaj o težavah, ki nas tarejo. Gre za prevoz delavcev in uslužbencev na delo in z dela. Vseposvoda je vedno več tovarn in več zaposlenih delavcev. Ker je v mestu premalo stanovanj, prihajamo delavci tudi s podeželja. Včasih pa nismo zadovoljni z našo železniško direkcijo. Po velikih prizadevanjih smo komaj dosegli, da imamo vlak, ki vozi delavce »popoldan do Ponike« in do Mestinja. Toda s tem še niso rešene vse težave. Veliko delavcev se vozi iz Poljčan in Loč, iz Rogaske Slatine in Rogatca na delo v Celje, Store in nazaj. Vozni redi vlakov pa niso prilagojeni našemu delovnemu času. Mimo tovarne v Storah pelje vlak takrat, ko človek še dela. Ne gre samo za dopoldansko ali popoldansko izmeno, gre tudi za nočno. Lani smo upali, da bodo motorni vlaki prilagojeni delovnemu času delavca. Toda stvar se ni uresničila. Upamo, da bo železniška direkcija pri sestavljanju novega voznega reda upoštevala teh nekaj besed.

K. J.

OPOMBA UREDNIŠTVA: Verjame-mo vam, da je težko, če mora človek predolgo čakati na zvezo z vlakom, če prebije 14 do 15 ur pri mrzli hrani, če odide ob četrti uri zjutraj od doma in se vrne šele ob 18. ali celo 19. uri. Vendar vsem delavcem ob progi železniške direkcije najbrž ne bo mogla ustreči. Če bo za nekoga pregodaj, bo za drugega prekasno. Upamo pa, da nam bodo tovariši iz železniške direkcije pojasnili novosti letošnjega voznega reda ali pa upoštevali pri sestavljanju voznega reda pripombe, ki ste jih zapisali, mogoče vsaj pripombe glede motornega vlaka.

V NEKAJ vrsticah

V TOVARNI »ISKRA« V KRANJU so organizirali za člane Zveze komunistov seminar, na katerem bo predaval tudi tovariš Boris Zihler. — M. D.

OBČINSKI SINDIKALNI SVET V KAMNIKU je na nedavni seji razpravljalo o pripravah na volitve v zvezno in republiško ljudsko skupščino. Sklenili so, da bodo imeli v vseh sindikalnih podružnicah v tej občini sestanke, na katerih bodo volivcem za zbor proizvajalcev govorili o pomenu in vlogi teh zborov. — V. D.

SVOBODA V MENGŠU ima v svoji sredi precej delavcev, ki delajo v raznih sekcijah. V minulih letih so te sekcije dosegle lepe uspehe. Precej težav imajo s knjižnico. Kljub temu, da imajo okrog 2.000 knjig, pa jim večkrat manjka denarja, da bi kupili najnovejša knjižna dela. Vodstvo društva pa tudi sindikalne organizacije iz Mengša menijo, da je treba v bodoče poskrbeti, da bo za nove knjige zagotovljeno več denarja. — V. D.

V DOMŽALAH še vedno primanjkuje precej stanovanj. Da bi čimprej ublažili stanovanjsko stisko, bo občinski ljudski odbor pričel z gradnjo stanovanjsko-trgovske stavbe, v kateri bo okrog 30 stanovanj. V spodnjih prostorih pa bo prostor za trgovino. — V. D.

DRAMSKA SEKCIJA kulturno-prosvetnega društva »Srečko« v Bukovici pri Sentvidu se je ob začetku te sezone predstavila občinstvu z igr »Lepa Vida«. Delavsko prosvetno društvo Svoboda Sentvid je uprizorilo dramo Mateja Bora »Raztrgancija«. — I. V.

TOVARNJA PERILA, PLETENIN IN ROKAVIC »SPIK« v Kranju je v letu 1957 presegla letni plan za 20 %. V tej tovarni dela 95 delavcev. Letos naj bi v tovarni »Spik« dobili lastno ambulantno, kar je že večletna želja tega kolektiva. — I. V.

SVOBODA V STRAZIŠČU pri Kranju je v tekmovalstvu Svoboda in prosvetnih društev kranjskega okraja, ki ga je organiziral okrajni svet Zveze Svoboda in prosvetnih društev v počastitev 40-letnice Velikega oktobra, osvojila prvo mesto in denarno nagrado 50.000 dinarjev. Sledijo ji Svoboda »Kranjska gora« in Svoboda »Zabreznica«. Tekmovanja se je udeležilo le šest društev iz vse Gorenjske. — I. V.

7.000 ŽELEZARJEV na Jesenih in v Javorniku pričakuje z nestrpnostjo vsak mesec glasilo jeseniške železarne »Železar«, ki jim prinaša bogato in pestro gradivo z vseh področij znanosti, tehnike, razvoja in napredka gospodarstva doma in v svetu. — U. Z.

NA OBČNEM ZBORU občinskega sindikalnega sveta v Medvodah so razpravljali o družbeni prehrani, stanovanjski gradnji, trgovski in zdravstveni službi. Prav tako so govorili tudi o premiranju in povedali, da so do premij upravičeni le tisti, ki imajo zasluge pri povečanju proizvodnje. — T. P.

NA ZBORIH VOLIVCEV v jeseniški železarni bodo govorili o perspektivnem planu gospodarstva v prihodnjih letih, pogovorili pa se bodo tudi o delitvi ustvarjenih dohodkov.

NA POSVETOVANJU občinskega političnega akta v Rušah so sklenili, da bodo končali v občini zbori volivcev za izvolitev delegatov za posamezne kandidacijske konference (ki bodo meseca februarja) najkasneje do 25. januarja. Na konferenci so se dogovorili, da bodo za te volitve imeli isto število volilnih enot, volišča pa bodo povsod tam kot pri zadnjih volitvah v občinske ljudske odbore. — G. G.

NA SEJI OBČINSKEGA SINDIKALNEGA SVETA v Rušah so razpravljali tudi o bližnjih volitvah v obe skupščini. Ta teden bodo sklicali širši posvet s predstavniki posameznih sindikalnih in gospodarskih organizacij. — G. G.

LETNE KONFERENCE Socialistične zveze bodo v ruski občini meseca marca. — G. G.

NA POBUDO SINDIKALNIH ORGANIZACIJ v Kočevju in okolici so pred kratkim ustanovili pripravljalni odbor stanovanjske skupnosti. Čimprej naj bi organizirali servisne delavnice, ki bi svoje usluge opravljale ceneje od dosežanih obrtnih delavnic. — V.

V SKOFJI LOKI sta se združili podjetji »Motor« in »Strojno podjetje«. Sodijo, da bodo v novem podjetju laže reševali tehnična, kadrovska in druga vprašanja. — S. B.

V KOČEVJU bodo začeli graditi nov rudarski dom. — V.

V HRASTNISKI STEKLARNI je v zadnjih dveh letih začel obratovati stroj za slikanje. Zgradili so si novo brusilnico, začeli pa so tudi z rekonstrukcijo podjetja. — P.

V CEMENTARNI V TRBOVLJAH so normirali vsa delovna mesta. S preseganjem norm so dosegli tudi večjo proizvodnjo. Na račun preseženih norm so izplačali okoli 3 milijone dinarjev. Premirali so 87 delovnih mest, premije pa so uvedli za varčevanje pri porabi premoga, električne energije in razstreliva. P.

V ZASAVSKIH RUDNIKIH je bila storilnost dela 1956. leta 1.11 tone, 1957. leta pa samo v trboveljskem rudniku 1.72 tone. P.

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo sindikatov Slovenije, izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. — Odgovorni urednik France Boštjančič. — Tisk: Časopisno - založniška podjetja »Slovenski poročevalci« v Ljubljani. — Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Cufarjeva ulica 3, poštni predal 284. — Telefon uredništva 32-538, uprave 30-056, skupni za uredništvo in upravo 32-031. — Račun pri mestni hranilnici v Ljubljani 601-606-1-221. — List izhaja vsak petek. — Rokopisov ne vračamo. — Posamezna številka stane 20 din. — Naročnina v predplačilu je mesečna 80 din, četrtletna 240 din, polletna 460 in celoletna 900 din. Če se plačuje za nazaj, teh popustov ni in se plača vsaka izšla številka po 20 dinarjev.

ČISTOČA V HIŠI S STALNO UPORABO ISOL ČISTHO ZA KOVINE IN ŠTEKLO

DELAVSKA ENOTNOST * GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE * LETO XVII * CENA 20 DIN * 24. JANUARJA 1958 * STEV. 5 * STRAN 2

SVOBODE OB KONGRESU

1 Jutri se bo začel v Mariboru kongres Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije. Da bi naše bralce že prej seznanili s problemi, o katerih bodo nedvomno razpravljali tudi na kongresu, smo sestavili nekaj vprašanj in jih poslali nekaterim društvom, ki so nam poslala odgovore, ki jih objavljamo. Prva vprašanja so naslednja:

- a) Kaj je po Vašem mnenju glavno področje prosvetne dejavnosti in kakšni so uspehi ali težave Vaše Svobode na tem področju?
- b) Kako Vaša Svoboda vsklajuje svojo prosvetno dejavnost s široko prosvetno dejavnostjo radia, tiska, šol itd., ki je vedno bolj vplivna? Ali ji skuša »konkurirati« ali vsklajevati svoje delo z njo, iskati nove prijeme, zboljšati in razširiti svojo aktivnost na nekem določenem področju, na katerem imajo prosvetna društva široke možnosti uveljavljanja?
- c) Kaj je storilo Vaše društvo v preteklem letu na področju izobraževanja? Sie z uspehi zadovoljni ali ne? Zakaj? Kakšen je Vaš letošnji program?

SVOBODA V STRAŽIŠČU PRI KRANJU

Prehitro klonimo pred težavami

Kadar govorimo o prosvetnih smotnih Svobod, mislimo običajno na tisto področje, ki ga v ožjem smislu imenujemo izobraževanje. Seveda ta sektor sam ne more odgovoriti na številna vprašanja človekove izobrazbe, njegove vzgoje, pogledov na svet in aktivnega odnosa do družbenih vprašanj. Menim, da je izobraževanje samo ena izmed panog, ki naj na sistematičen in kultiviran način rešuje vprašanja človekove splošne, strokovne in družbeno-ekonomske izobrazbe. Zato moramo soditi uspešnost prosvetnega dela nekoga društva predvsem z gledišča njegove celotne dejavnosti.

Ce hočemo oceniti delo straziške Svobode z ožega vidika, to je zgolj dela izobraževalne sekcije, z njenim delom ne moremo biti zadovoljni. Predlanskim se je usmerila predvsem na pedagoško vzgojo staršev ter je priredila cikelus predavanj, kot so: O duševni zmogljivosti otroka, Pohvala in kazen v družini, Psihološki problemi pubertetnika, Vzgoja za zakon in kakih deset poljudnoznanstvenih predavanj z drugih področij. Lani na tem področju ni storila ničesar. Za nekaj let sem tečeta po dva angleška jezikovna tečaja. Zadnji čas so se spet začela redna štirinajstdnevna predavanja z zdravstveno, pedagoško in naravoslovno tematiko.

Ko govorimo o neuspehih izobraževalne sekcije in iščemo vzroke zanj, se moramo vselej ustaviti pri subjektivnih faktorjih. Sodim, da vzroki ne leže v nekaterih zunanjih neugodnih pogojih, marveč bolj v upravi Svobod samih, ki prehitro klonijo pred številnimi težavami, kot so pridobitev ustreznih predavateljev, zagotovitev finančnih sredstev in podobno.

Ce govorimo torej zgolj o tej direktni izobraževalni zvrsti, z delom straziške Svobode ne moremo biti zadovoljni. Ce pa pogledamo njeno celotno delo, številne akademije, proslave, pevске, baletne, dramske nastope, moramo reči, da je le bila tolača sedanja časa in da je v idejnem ter umetniškem pogledu skušala oblikovati sodobno podobo delovnega človeka.

Vsklajevanje prosvetnega dela Svobod z radiom, tiskom, šolo je na vsej črti šele v povojih. Določene uspehe smo dosegli glede sodelovanja s šolo, saj dela veliko šolske mladine v Svobodah. Delo Svobod se tesno povezuje z delom krožkov v šolah in z izvenšolskim udejstvom mladine. Šola vodi evidenco otrok, ki sodelujejo v kulturnih, telovadnih, športnih in drugih društvih, ter jih gajava na aktivno udeležbo v teh društvih. Glede samega izobraževanja odraslih, ki naj bi se vezalo na dovršeno osemletno šolo, smo storili dokaj malo. Menim, da bo to možno, ko bodo o tem vprašanju tudi sveti za šolstvo zavzeli svoje stališče.

Za izboljšanje izobraževalnega dela v celoti se snujejo občinski izobraževalni centri, ki bodo pomagali s programi in predavatelji. Da je takšna izobraževalna akcija uspešna, nam potrjujejo uspehi, ki so jih dosegli v drugih okrajih, pa tudi uspehi jeseniškega izobraževalnega centra.

Marsikaj bi se dalo napraviti tudi pri vsklajevanju prosvetnega dela Svobod z radiom in tiskom. Kot pa sem že omenil, bi se moral del ljudi v društvi posebej ukvarjati s temi vprašanji. Pri nas nameravamo kupiti televizijski aparat, čim bomo zbrali dovolj denarja. Po navadi pa se vsa energija lovstvenih ljudi v društvu izčrpa pri vprašanih tradicionalnih sekcij, kot so dramska, pevška, na vprašanih vzdrževanja domov in drugih gmotnih zadevah, pri čemer

pa tako važna vprašanja, kot je izobraževanje, stopajo v ozadje ter ostajajo navadno nerešena.

Ena izmed pomanjkljivosti Svobod je tudi opuščanje izobraževanja lastnega članstva. Vse akcije Svobod so prirejane za široko publiko. Na stotine članov pa bi lahko doživljalo prav prijetne večere ob radiu, branju revij, pri predstavah ozkočrtnih filmov itd., kar bi članstvo tesneje povežalo, vzgajalo ter mu nudilo prijetno razvedrilo.

Težav seveda ne manjka, od tega, kako zagotoviti in posredovati našemu delovnemu človeku umetniške stvaritve, kako zadostiti željam širokega kroga mladine po udejstovanju, ko se stiskamo v prostorih starega Doma, do tega, kako ta Dom urediti, da bo ustrezen povečani dejavnosti društva. Konec koncev pa moramo računati s tem, da opravlja vse to delo naš delovni človek, ki se je že pred vstopom v Dom obilno razdal pri poklicnem in drugem družbenem delu.

Dušan Bavdek

SVOBODA ŠOSTANJ

Ne mislimo slepo slediti okusu občinstva

Temeljno področje prosvetne dejavnosti našega kot vseh ostalih društev je, oziroma naj bi bilo izobraževanje državljanov sploh in ne le članov Svobod. Sodim, da spada sem celotno delo društva z vsemi sekcijami, ki jih imamo pri nas sedem: dramska, lutkovna, mladinska, šahovska, godba, ljudska univerza, šola za starejše ter šola za odrasle.

Za izobraževanje v ožjem pomenu te besede smo v pretekli sezoni pri Ljudski univerzi priredili osem kakovostnih predavanj, ki se jih je vsakokrat udeležilo povprečno po 110 poslušalcev. To so bila potopisna predavanja (severne dežele, Daljni vzhod, olimpiada), politična (Suez, madžarska kriza) ter cikelus predavanj v podjetjih in političnih organizacijah.

Solo za odrasle smo postavili na kirše osnove. Obiskovalo jo je 30 do 40 slušateljev, trajala je brez prekinitev pet mesecev in smo poleg teoretičnega dela obiskali tudi najvidnejše kulturne ustanove in industrijska podjetja na Stajerskem. S tem delom smo kar zadovoljni. Sindikati so nam pomagali zgolj moralno, gmotno prav nič. Vse to delovanje smo vzdrževali izključno z dotacijo občine in s simboličnimi prispevki slušateljev.

Tudi ostale sekcije so delovale, nekatere z večjim, druge z manjšim zagonom, saj tudi nimajo vse enakih pogojev. Vse so se močno izkazale na Saleškem festivalu, ki je razgibal tudi vsa okoliška društva. Naša dramska skupina je dosegla s svojo predstavo (Draga Ruth) prvo mesto. Sicer pa smo v odseki dejavnosti občutili nekakšno krizo. Tega niso krivi toliko igralci, bolj občinstvo, ki predstav ni obiskovalo. Pri vseh domačih predstavah in tudi pri vseh gostovanjih, razen »Veselih Kranjčev« je bil obisk minimalen. Seveda pa kot izobraževalna ustanova ne mislimo slepo slediti okusu občinstva, vendar bo treba v našem delu le nekaj spremeniti. Naša dramska sekcija bi prirejala tudi vesele večere, gojila bo sodelovanje z ostalimi sekcijami še druge, pestrejške oblike in bomo tako delno skušali »konkurirati« filmu, radiu, ki sta v največji meri »krivca« za to, da se občinstvo ne zaniমা za dramska dela v naših dvoranah. Povsem razumljivo je, da amaterji ne moremo nuditi tako visoke kvalitete, kot jo lahko posredujejo film in radio.

Tudi ostale sekcije so si postavile za letošnjo sezono obširen program. Lutkovni oder je nastopal že ob novoletni jelki, šola za odrasle deluje že od decembra. Le-ta pa je že letos usmerjena k drugačnemu cilju: slušatelje namreč pripravlja na izpite na splošno izobraževalnih šolah. Ljudska univerza bo imela 12 predavanj v mestu, razen tega pa pripravila predavanja o gospodarstvu tudi po vaseh.

Dvorano in oder imamo, torej so ustvarjeni pogoji za uspešno delo. Denarna sredstva pa so skromna, saj društvo doslej ni dobivalo dotacije od podjetij, ki so pravzaprav dolžna vzdrževati svoje društvo.

Jože Kos

SVOBODA »TONE ČUFAR« JESENICE

Z vlogo filma in radia premalo računamo

Spričo tega, da deluje v neposredni bližini našega društva Mestno gledališče z osem do deset premierami letno, se z dramatikom nisimo kdo ve kaj pečali, razen kolikor sodeluje naša dramska sekcija pri vseh letih večerih in kombiniranih prosvetnih večerih, oziroma predavanjih.

Glede gledaliških del menim, da je izbira še slaba in bi bilo nujno izbor obogatiti s prevodi modernih, sodobnih del iz tuje literature in dopolniti z deli naših domačih avtorjev. Naš standardni, tako imenovani »železni repertoar« je že preigran, pa tudi zahtevam časa več ne odgovarja. Tudi pri odskih uprizoritvah bi morali iskati novih oblik in prijemov, oziroma nov način odskega izražanja. Zdi se mi, da vse premalo računamo na vlogo filma in radia. Dramske sekcije naj bi se v krajih, kjer deluje višje organizirana dramska skupina, pa tudi dru-

god (ker prodirata radio in film tudi na vas), preusmerile na kulturno zabavne večere, to je večere s kratkimi vsebinsko bogatimi enodejankami, skeči, satirami, recitacijami in podobnim, vse pa povezano z glasbenimi vlozki. Takji večeri so se pri nas močno obnesli, seveda pa mora tudi to biti na dostojni kvalitetni ravni.

Druga oblika so prosvetni večeri, oziroma, bolje rečeno, predavanja. Predavanja o literarnih delih, klasičnih ali iz literarne zgodovine naj bodo kombinirana z recitacijami, branjem odlomkov ali prikazov del. Prav tako naj se na ta način kombinirajo predavanja z drugih področij, n. pr. predavanja, ki jih posredujejo igralci v dialogu itd. O vseh teh oblikah smo pri nas mnogo razmišljali in nekaj takih uspešnih večerov nam je v tem potrdilo.

Mnogo premalo pa se pri nas govori in piše o lutkarstvu. Tudi tu manjka predvsem dobrih del, še bolj pa pogrešamo servis, kjer bi si mogli izposojati kompletne lutke ali jih pa naročati. Mislim, da naši najmlajši, ki jim daje največkrat le film »vzgojne lekcije« in še ta je dostikrat osladel, zaslužijo vso našo pozornost. Lutkarstvo pa je zelo hvalježno področje, s katerim lahko neprisiljeno pomagamo vzgojnemu prizadevanjem naše družbe.

Nekaj moram reči še o pomoči okrajnih in republiških forumov v zvezi z iskanjem novih oblik in načinov dela. Ta pomoč je vse preveč načelna in deklarativna ter vse premalo konkretna. Samo s praktičnimi in konkretnimi napotili bo pomoč našim prosvetnim delavcem izdatna; tako pa pogosto iščemo samega sebe v tem nezadržnem razvoju tehnike in znanosti, ki bi mu radi sledili, pa ne znamo ali ne moremo, ker smo obremenjeni z zakoreninjenimi oblikami preteklega dela in tradicijo ter zato, ker nimamo dovolj pomoči. Prav v vsebinsko oblikovnem pogledu bi morala biti pomoč okrajnih in republiških prosvetnih forumov izdatnejša.

Jože Varl

pester. Za dobro komedijo z zdravim humorjem imajo kajpada ljudje več smisla. V gledališču si želijo razvedrila. Vendar dobro našudrana drama »potegne ljudi za seboj«. Ne smemo namreč pozabiti, da ima gledališče tudi vzgojno funkcijo, da prevzgaja ljudi, saj grede najplemenitejše ideje, ki jih avtor položi na usta igralcev, prek odra do gledalcev in tako na najbolj neposreden način deluje avtor in delujejo igralci na gledalce.

In perspektiva dramskih dejavnosti prosvetnih društev? Menim, da bi bilo treba resolucijo Zvezne skupščine o perspektivnem planu splošne potrošnje, kjer je bilo med drugim rečeno: »Potrebno je zagotoviti v rednih proračunih neobhodne materialne izdatke za normalno funkcioniranje kulturnih ustanov, ki so bistvene pomena za množično izobraževanje...« Tako da so tudi dramske sekcije društev, manjša ali večja amaterska gledališča tudi vredna pozornosti in da tudi ona skrbje za množično izobraževanje, pa čeprav delujejo v najbolj zakotni vasi. Skratka, enkrat je treba priti do konkretne pomoči. In še nekaj. Treba je ceniti kulturo in kulturno udejstvomljanje! Tega marsikje ni; o znatni materialni in moralni pomoči pa tudi v Novem mestu ne moremo govoriti.

Profesor Tone Trdan

OKRAJNI SVET SVOBOD IN PROSVETNIH DRUŠTEV KOPER

Velika bodočnost

Ceprav je bila dramska dejavnost na področju našega okraja svoj čas dokaj razvita, je v zadnjih letih precej upadla. Društva se ukvarjajo z najrazličnejšimi vprašanji. Ponekod ni odrov, kostumov in ostalih pripomočkov, za režiserski kader ni skoraj nihče dovolj skrbel. Vendar moram reči, da se je sedaj položaj že precej popravil. Pohvalno je, da so občinski ljudski odbori le prišli do prepričanja, da je za vsestransko društveno dejavnost potreben denar, in to razumejo tudi naša podjetja. Zato je dramska dejavnost vse živahnjša.

Društvom pa je v močno oporo pri razvijanju dramske dejavnosti Prosvetni servis v Kopru. Okrajni svet Svobod in prosvetnih društev pa je prevzel nase skrb za režiserje in jim nudil pomoč, kolikor je mogel.

Kaj so igrale naše Svobode? Lotevale so se tudi zahtevnih stvari. V Kopru se bodo igralci predstavili gledalcem s Cehjskimi grofi, drugod so že igrali Primorske zdrahe, Linhartovega Matička itd. V kolikor bomo vodili takšno politiko, kot smo jo pričeli v minulem letu na področju dramske dejavnosti, bo imela le-ta v našem okraju veliko bodočnost. Dobro se bo lahko razvila.

Ivan Maver

SVOBODA »DUŠAN POZENEL« RUDNIK LAŠKO

Delo ni lahko

V minulem letu so naši igralci našudirali tri igre in sicer Raztrgance, Vozel in Svejka v sodelovanju s Svobodo Laško. Zanimanje za te igre je bilo precejšnje, seveda predvsem za Svejka. Toda ne mislite, da je naše delo lahko. Rudarji delajo v izmenah in igralci prihajajo na vaje tudi po uro hoda daleč.

Ludvik Dragar

SVOBODA »TOMAŽ GODEC« BOHINJSKA BISTRICA

Izbire dramskih del pravzaprav ni

Dvoje stvari tare naše dramsko življenje: denarja ni in režiserji in igralci so preza-posleni, oziroma delajo v izmenah. Saj veste, in potem se je težko pripraviti na predstavo. Kljub temu pa so naši igralci lani našudirali dve igri in eno priredili. Pri nas tudi gostujejo sosednja društva in obiskala nas je družina Tinaeta Rožanca iz Ljubljane.

Kljub vsem težkostem je dramska sekcija vendarle počela nekaj uspehov. Delo ji je bilo olajšano s preureditvijo odra in nabavo novih kulis in zaves.

Se besedo, dve o izbiri dramskih del. Tudi tu so težave. Prave izbire pravzaprav ni. Pri izbiri del so se člani zavzemali za to, da bi gledalcem nudili čimveč izobrazbe in lepega kulturnega razvedrila. Hvale vredno je, da se okrajni svet Zveze Svobod in ostalih društev v Kranju zanima za to, kako bi pomagali društvom na deželi tako pri izbiri del kakor tudi pri ustanovitvi servisa za posojanje dram, kulis in ostale opreme. Vprašanje je samo, kdaj bo začel ta servis delovati. Seveda bodo težave, ker niso vsi odri enaki, vendar je ideja dobra in upamo, da jo bomo rešili na zadovoljiv način.

Zato, da bi izboljšali kakovost naših predstav, pa se nam zdi, da ne bi bilo napak, če bi pri okrajnih svetih Svobod in prosvetnih društvih osnovali sklad, iz katerega bi nagrajevali tista društva, ki so uprizorila največ del in najkakovostnejša dela. To bi bilo dramskim sekcijam prav gotovo v spodbudo, da bi se lotevale zahtevnejših del in se izogibale manjvrednejših.

France Grbec

SVET SVOBOD IN PROSVETNIH DRUŠTEV GORICA

Razgibano dramsko življenje

V goriškem okraju je 73 društev, pri društvih pa 59 dramskih dručin. V dramskih dručinah je 1.224 članov. Po podatkih, ki jih imamo, so naša društva uprizorila 224 dramskih prireditev in je vsako predstavo obiskalo povprečno 216 gledalcev ali nad 48.000 ljudi. Tu niso všeta razna gostovanja Mestnega gledališča z Jesenic, Slovenskega narodnega gledališča iz Trsta in od drugod. Toliko zaenkrat številki.

Naša prosvetna društva so bila z nastopom fašizma prepovedana in iz polnih pljuč so zadihala po osvoboditvi oziroma priključitvi teh krajev Jugoslaviji. Ker smo ostali brez kulturnih središč, ker ni bilo tradicij in

kadra, smo poslali v prve režiserske tečaje režiserje-amaterje. Zdi se mi, da številke dovolj zgovorno povedo, da je dramsko življenje pri nas res razgibano in da ne bo zaostalo na pol poti.

Program? Težko je govoriti o tej stvari pri naših društvih. Ne vedno, velikokrat pa je tako. Zaenkrat društva rada posegajo po kiču, ne morda zato, ker bi tako hoteli gledalci, pač pa zaradi igralcev in režije. Kič ne zahteva veliko niti od enega niti od drugega. V tem pogledu je okrajni svet sklenil, da bo storil vse, da preidemo k zdravi in sodobni programski politiki. Seveda pa ne smemo mimo tega, da so naša društva igrala tudi Cankarja, da so segala po modernejših delih in da jim je tudi naša jugoslovanska drama oziroma komedija ugajala.

Razvoj naše dramatikje je na dlani. Pred izidom je spisek vseh dramskih del, ki so na razpolago. To bo nedvomno koristilo naši bodoči programski politiki. Razen tega bomo organizirali še razne tečaje za dramske delavce.

Rudi Höhn,
tajnik Okrajnega sveta
SPD Gorica

PD »DUŠAN JEREB« NOVO MESTO

Vsak teden gledališka predstava

Odbor novomeškega gledališča — dramska sekcija prosvetnega društva »Dušan Jereb« — je skrbel za to, da pridejo na oder kakovostna dela in da čimveč članov zainteresira za gledališko dejavnost. Igrali smo resna dela: Moliérovo Solo za žene, O'Neilovo Anna Christie, Brechtovo Puške gospe Cerrar itd. Igralci so z najbolj uspešnimi deli gostovali tudi v drugih krajih, na primer v Metliki, Beli cerkvi, Smarjeti, na pljučnem oddelku novomeške bolnišnice, v Crnomlju, Metliki, na Delavskem odru v Ljubljani itd.

Povprečno je domače gledališče dalo vsake štiriinast dni predstavo v vseh desetih mesecih sezone. Če prištevamo zraven še gostovanje (tržaško, celjsko, zagrebško dramsko gledališče, prosvetno društvo Trebnje, Crnomelj, novomeški učiteljski inštitut, gimnazijci, crnomeljski dijaki), lahko ugotovimo, da je imelo novomeško občinstvo povprečno vsak teden gledališko predstavo. Minulo leto je bila sezona najbolj uspešna.

Seveda je potrebno zato trdo delati. 43 aktivnih igralcev je bilo prikrajšanih za 6.900 ur prostega časa, toda pritrgeto so si ga, da so se ljudje razvedrili. Seveda so člani sodelovali tudi pri raznih proslavah in drugod. Mislim, da je bil lanski repertoar kar

V. D. Ljubljana: Zanima Vas vprašanje rahitisa pri otrokih in eventualne posledice. Dandanes se večina mater mnogo več ukvarja z dojenčkovo prehrano in razvojem, kot so se v prejšnjih časih. Pogostokrat nese mati otroka v posvetovalnico ali dispanzer, kar je seveda pohvalno vredno. Nepravilna prehrana in pomanjkanje D vitamina sta glavna vzroka rahitisa. V prehrani dojenčka je potrebno čimveč beljakovin (jaščni rumenjaki, meso, mleko) in to že zelo zgodaj, ko je dete že v 3.-4. mesecu starosti. Izgibajmo se ogljikovih hidratov, po katerih naše matere nevede tako rado segajo, namreč po mlečnem zdrobu. Sicer je res hitro pripravljen, otroci ga imajo v večini radi, videti so debeli in zaliti. Toda videz vara. To so kandidati za rahitis. Ze ob najmanjšem infektu, katerim so rahitičarji močno podvrženi, taki dojenčki tako rekoč splahnejo, ker tako hitro zgubljajo na teži. Obramba organizma je pri njih slaba. Drugi potrební faktor proti rahitisu je vitamin D. V poletni, sončni dobi je dovolj, da so otroci na soncu, dočim jim moramo v ostalih letnih sezonah D vitamin dodajati v obliki raznih preparatov.

Sprašujete še o posledicah rahitisa. Da, lahko so, vendar jih danes redkeje srečujemo: skrivenja hrbtenice in udov, deformacije prsnega koša, ozke medenice, kar je posebno važno pri deklicah, ki kasneje tudi rodijo.

Z. M. Medvode: Od septembra lani, ko ste preboleli gripo, imate otrdel vrat. Verjetno je prišlo po tem do revmatičnega vnetja mišic zatilja, ki se še ni popolnoma popravilo. Pri tem gre za prehodne spremembe, ki se s pravilnim zdravljenjem dajo odstraniti. Nosite stalno topel šal, ko ste doma, si delajte večkrat dnevno tople suhe obkladke. Če imate možnost, hodite na fizikalno terapijo na obsevanje. Če po tej terapiji težave v kratkem času ne izginejo, se posvetujte z Vašim zdravnikom, ki Vas bo pregledal in odredil nadaljnje zdravljenje.

V. Z. Domžale: Vaša 14-letna hčerka je tipičen neurovegetativni distonik. To ni sicer nobeno težje organsko obolenje, ampak so le funkcionalne motnje živčevja, ki se odražajo na raznih organskih sistemih. Pogostejše obolenjajo za to ženske in se težave običajno začnejo po puberteti. Potrebno je, da se mnogo giblje na zraku, hodi na sprehode, se udeležuje pri različnih, a ne pretežkih športih, mnogo spi, se dobro hrani. Naj se ne obremenjuje preveč z duševnim ali fizičnim delom.

R. F. Zirovnica: Skripanju v sklepih, zlasti v ramah, ki Vam dela vedno večje težave pri delu, so lahko vzrok degenerativni procesi v sklepu, revmatično obolenje ali pa kronično vnetje okolišnih mišic, to je tako imenovanih burs. Vsekakor bi bilo potrebno, da se posvetujete z Vašim zdravnikom, da Vas on natančno preišče in ugotovi vzrok ter na podlagi tega zdravi.

Dr. S. C.

RAZEN GMOTNIH TEŽAV IMAJO DRAMSKO SEKCIJO TUDI TEŽAVE Z DELI, KI NAJ JIH IGRAJO, ZELE SI VEČ PREVODOV IZ TUJE SODOBNE LITERATURE IN VEČ DOMAČIH DEL. SPRICO TEGA PA, DA RADIO IN FILM VEDNO BOLJ PRODIRATA TUDI NA VAS, SO ZAČELI V SVOBODAH, POSEBEJ V DRAMSKIH SEKCIJAH, RAZMISLJATI O NOVI NACINU DELA, SAJ AMATERJI PRAV GOTOVO NE MOREJO DOSEČI TAKE KVALITETE, KAKRŠNO NAM LAHKO NUDITA RADIO IN FILM. — NA SLIKI PRIZOR IZ VESELOIGRE »TA VESELI DAN ALI MATICEK SE ZENI«.

3 Kakšno in koliko pomoč je uživalo vaše društvo v minulem letu od občinskega ljudskega odbora, podjetij in družbenih organizacij? Kolikšne pomoči in v kakšni obliki je vaše društvo potrebno? Še posebej, koliko pomoč je dobila knjižnica v vašem kraju?

SVET SVOBOD IN PROSVETNIH DRUŠTEV GORICA

Poltretji milijon

Ce primerjamo potrebe naših društev, potem moram reči, da pomoč, ki smo jo dobili, ni zadostna. Naše občine so lani prispevale za kulturno-prosvetno dejavnost 5.869.000 dinarjev, od tega 2.300.000 dinarjev za goriško gledališče. Knjižnice so dobile 1.200.000 dinarjev. V tem znesku pa ni vsota dotacija ljudski knjižnici v Tolminu, ki je proračunska ustanova. Če odštejemo subvencijo za goriško gledališče in dotacije knjižnicam, potem je ostalo za vso drugo dejavnost društev 2.449.000 dinarjev.

Potrebe? Naše dvorane niso opremljene, oziroma, so pomanjkljivo opremljene. Ponekod ni niti peči. V kraju sta komaj dve občinski knjižnici, ki imata vsaj nekaj opreme. Pevskim zborom manjkajo instrumenti, godba tudi. Toda kaj bi naštevali? Potrebe so velike. Raje bi povedal to, da imajo nekatere občine razumevanje za kulturno-prosvetno dejavnost, druge pa zelo malo. Ta odnos bo treba spremeniti. Prosvetljevanje je namreč naša, osnovna naloga. Naša društva bodo v tem pogledu lahko zelo veliko napravila, vendar ne brez sredstev. Brez teh bomo ostali le pri slabi improvizaciji tega, kar si želimo.

Rudi Höhn

OKRAJNI SVET SVOBOD IN PROSVETNIH DRUŠTEV KOPER

Obilna gmotna pomoč

Naš Svet je v minulem letu prejel od okrajnega ljudskega odbora 4.250.000 dinarjev dotacije in še sredstva za to, da smo popravili avto, last Sveta. Zato, da so lahko bile letne igre v okviru »Primorskih prireditvev« pa so nam občinski ljudski odbori Piran, Izola, Koper, okrajni ljudski odbor in nekatera podjetja dala štiri milijone dinarjev. Občine Koper, Izola, Piran, Sežana in Postojna pa so dale lani 4.750.000 dinarjev za pet občinskih knjižnic. Vse občine so lani prispevale za ljudsko-prosvetno dejavnost torej okoli 7 milijonov dinarjev (všet je tudi znesek za pet knjižnic).

Načrti? Seveda jih imamo. Precejšnje. O tem smo že razpravljali z zastopniki društev in predsedniki občinskih ljudskih odborov. Računamo, da naša društva letos ne bodo deležna manj pomoči kot lani. Jasno pa je, da bi za stalno materialno skrb društev najbolj odgovarjal nek določen zakonik, ki bi na ta način društva in okrajni svet lahko še načrtnje usmerjali svojo dejavnost in upoštevali pri tem manjše ali večje investicije kulturnih domov. Ker pa tega sklada zaenkrat še ni, računamo na razumevanje občinskih ljudskih odborov in gospodarskih organizacij, razumevanje, kot so ga vsi ti kazali doslej.

Ivan Maver

SVOBODA »DUŠAN POŽENEL«
RUDNIK LAŠKO

Le 12.000 dinarjev

Povedati vam moram to, s čimer se tudi drugi bore, to je, da imamo premalo denarja. Knjižnica je dobila od občinskega ljudskega odbora 12.000 dinarjev. Drugih sredstev pa nismo dobili od nje. To je nekoliko razumljivo, ker pravijo, da jih tudi občini manjka.

Uprava rudnika Laško je lani plačala stroške, ko je gostoval moški pevski zbor in godba na pihala v Novi Gorici. Včasih nam popuste nekaj pri vožnjah in sindikalna podružnica je primaknila manjši znesek.

Pogrešamo več moralne pomoči in tudi razumevanja od samoupravnih organov. Težko nam je, ker ne moremo kupiti zemljišča poleg našega doma, ki stoji na zelo majhnem in zaprtem prostoru. Poleg doma pa je krasen neizkoriščen travnik, kjer bi lahko uredili igrišče, kjer bi lahko igrali tudi na prostem.

Ludvik Dragar

SVOBODA LOBNICA-SMOLNIK
PRI RUŠAH

Pet let plodnega dela na kulturnem polju

Lobnica-Smolnik pri Rušah je razmeroma majhno naselje. Tu živijo pretežno delavske družine. Po svoji prosvetni dejavnosti pa bo ta kraj začel kmalu prekašati druga večja industrijska središča. To pravim zavoljo zagretosti ljudi za kulturno-prosvetno dejavnost na tem področju. Delavsko prosvetno društvo Svoboda je bilo ustanovljeno pred petimi leti. V tem kratkem času pa ima za seboj izredno plodno delo. Zal o teh požrtvovalnih ljudeh premalo pišemo, čeprav delajo v težkih pogojih. Društvo nima svojih prostorov. Gostuje v dvorani gasilskega društva. Za dvorano mora plačevati precejšnjo najemnino. Člani delujejo v raznih sekcijah: v dramski, pevski, tamburaški, šahovski, ljudski univerzi in mladinski dramski sekciji, v Lobnici pa je tudi knjižnica. Tudi s knjižnico je tako kot z vsem društvom. Zanj ni nobenih podpor.

Dramska sekcija je pravzaprav podpornik vseh ostalih. Glede denarja namreč. Toda pomoč nudijo tudi podjetja: železarna Ruše, tekstilna industrija, Gozdna uprava in Lesno industrijsko podjetje. Vendar, saj veste, tudi podjetja nimajo veliko denarja, in tako je vse na tistem.

Člani društva so delavci, šolska in vaška mladina. Čeprav je do maja še precej, so se vendarle že začeli pripravljati na pripravo pete obletnice društva. Ta dan bodo počastili s pestrnim kulturnim sporedom.

V. B.

SVOBODA »TONE ČUFAR« JESENICE

Dvorana je zasedena po 14 ur na dan

Ce govorimo o materialni pomoči za tekoče delovanje društva, lahko trdim, da je ta iz leta v leto izdatnejša. Tudi odnos občinskega ljudskega odbora do kulturno-prosvetne dejavnosti podjetij, predvsem železarne in drugih organizacij je boljši. Seveda je v zvezi s tem vprašanje dobrega gospodarjenja v društvu oziroma uporabe društvenih sredstev in lastne prizadevnosti za ustvarjanje sredstev. V občini imamo primere, da družbena sredstva, dodeljena za kulturno prosvetno dejavnost, ponekod zelo neodgovorno trošijo, drugod pa nimajo dovolj denarja. Prav iz teh razlogov bi morala biti družbena kontrola nad uporabo teh sredstev večja.

Naše društvo je podnajemnik v Delavskem domu, kjer je glavna dvorana — edina za širšo družbeno dejavnost na Jesenicah — največkrat zasedena. V njej so konference in zasedanja. Novembra in decembra lani je bila dvorana zasedena tudi po 14 ur dnevno, seveda brez mas. To, vidite, je naš največji problem in ovira, da bi z našo dejavnostjo zajeli še širši krog ljudi. Tudi v bližnji prihodnosti se ne bomo mogli odločiti za novogradnjo, zato shajamo s tem, kar imamo.

Naše društvo nima svoje knjižnice. Knjižnica na Jesenicah je samostojna ustanova. Mipulo leto ji je občinski ljudski odbor dal 1.709.000 dinarjev, ostale knjižnice na podeželju pa so dobile po 300.000 dinarjev. To je torej najboljše dotirana knjižnica v kraju, škoda le, da še ne odigra povsem svoje vloge. Se vedno je preveč mestna knjižnica in premalo občinska.

Jože Vari

DRAMSKA SEKCIJA PROSVETNEGA DRUŠTVA »DUŠAN JEREB« NOVO MESTO

»Malenkosti«, o katerih je treba govoriti

Gledališče je lani do novembra dobilo od občine 28.000 dinarjev pomoči. Ob koncu leta pa je poravnala vse neplačane račune društva. Predlanskim je občina izdala precej denarja za preureditev dvorane, odra in garderobe. Od podjetij nismo dobili nič. Društvo prijateljev mladine pa je dalo 40.000 dinarjev za sceno mladinske igrice. V našem društvu je namreč vključeno tudi pionirsko gledališče.

Kakšno pomoč potrebujemo? Tisto minimalno finančno pomoč, ki jo občina obljubi, odobri, ki pa je ne da ali pa jo da prepozno. Pomoč je potrebna takoj. Člani sveta za prosveto in kulturo pri občini naj se zavedo, da gledališke predstave niso in ne morejo biti zadeva gledališčnikov samih, temveč vseh, ki obiskujejo gledališče.

Se nekaj! Društvo ne čuti, da je neke nadrejeni forum. Lansko sezono je Svet organiziral režiserski tečaj v Smarjškem Toplicah, pa nanj ni povabil člana gledališča, čeprav bi lahko poslal mladega in sposobnega člana. Za občinski praznik je društvo začelo s pripravami za uprizoritev drame Dnevnik Ane Frank že v avgustu. Vendar ni bilo denarja za sceno. Občina pa je povabila celjsko gledališče. Za to je bil denar. To so »malenkosti«, vendar hromijo redno delo gledališča in prav je, da jih javnosti povemo.

Professor Tone Trdan

JANEZ LENASSI: STARKA, 1956 — LES

Pred petdesetimi leti so takratno ljubljano preplavili lepaki, ki so oznanjevali, da bodo pričeli izhajati vsak teden zvezki obširnih romanov za ljudstvo — »Grafica beračica« in »Strah na Sokolskem gradu«. Vsebinska teh romanov: ljubezen in zvestoba do groba, zločin in prevara, ugrabitev otroka, strahotni umori z noži, revolverji instrupom, živa zakopana, rop, pošilstvo, tatvina, krvoskrustnost itd. Z nemim spoštovanjem sem strmel takrat v svoje starejše sestre, ki so brale te zvezke, polne tako velikih stvari, kako so si brisale solze in vzdihovale ob tem plemenitem branju. Zanimivo pri vsem pa je bilo to; moj oče, železničar po poklicu, je mnogo bral, toda teh zvezkov se ni pritaknil, pač pa je z veliko ljubeznijo kupoval vse knjige slovenskih pisateljev, ki v njih potem, ko sem že znal brati, skupaj z veliko vnemo prebirala. Ko me je nekoč zalotil, da prebiram tudi zvezke »Grafice beračice«, je zmašil vso skladovnico teh zvezkov v svojo železničarsko torbo in jih odnesel v kurilnico. »Vidiš, takole je treba napraviti s takimi bedarijami!« je dejal in jih stlačil v ognjeno žrelo lokomotive. »To je strup, ne branje, vse ženske v naši hiši so že obnorele ob teh zvezkih. Kdor neumnost bere, jih neumnosti tepejo!«

Na vse tole sem se spomnil, ko sem te dni obstal pred lepakom, ki je oznanjal: »ZLOČIN V SODNI VASI« bo v našem časopisu podrobno opisan in pojasnjen. Trije napeti romani itd. Ali smo se povrnil

za petdeset let nazaj? Sicer pa to ni osamljen primer, take lepake v še mnogo bolj »napeti« obliki najdete tudi v Zagrebu, v Beogradu, Sarajevu, skratka po vsej Jugoslaviji, ki vam ponujajo svoj časopis pod reklamnim geslom: PRIOBČEVALI BOMO DVA, TRI ROMANE, KI BODO TAKO NAPETI, DA VAM BO BRADA OB BRANJU DRGETALA IN DA SE VAM BODO LASJE JEŽIL. Isto reklamo in ista sredstva uporabljajo tudi za oglašanje mladinskih izdaj posameznih časopisov (»Kekec«, »Plavi vjesnik«, »Ne-

Postali so bolj pestri po vsebini z vseh področij naše in tuje politične, gospodarske in kulturne dejavnosti, naše časopise smo tudi obogatili z zanimivim in zabavnim branjem za vsakogar iz vseh področij znanosti. Naši časopisi so že dosegli precej visoko raven naše novinarske zmogljivosti. Nikakor pa mi ne gre v glavo, da je za široke ljudske množice najbolj prikopno branje kriminala in obliki podlistkov. Bombastično razglasanje in podčrtovanje; pričeli bomo priobčevati silno napet detektivski roman, ali pa kriminal-

resnemu umetniškemu romanu? Da je treba človeka razveseliti z umori, ropi, pošilstvi, revolverji in strupi? To ne bo držalo! Mnogo pišemo o tem, kako kvarno vplivajo na mladega človeka razni kriminalni detektivski in kavbojski filmi in se gizza, da kinematografi take filme predvajajo. Mar ni isto s kriminalnimi, detektivskimi in pustolovskiimi romani, zlasti če izhajajo v velikih časopisnih nakladah? In končno, mar je naše ljudstvo res tako zaostalo, da mu je tako revolverjsko branje najbližje???

no vojno in socialno revolucijo in si zdaj kujemo življenje v političnih, gospodarskih in kulturnih pogojih socialistične države — v nekaterih oblikah našega življenja pa smo tam kot pred petdesetimi leti. Pri vseh takih pojavih se pravi: komercialni efekt za vsako ceno in z vsemi sredstvi, ki ga nam zmečejo naplavine z Zahoda. Te so poceni, doma pa jih prodaš za dober kup.

V zakladnici domače in svetovne književnosti je nesteto dobrih umetniških del, ki bi jih lahko priobčevali v podlistkih naših časopisov. Cemu se gati potem po komercialni literarni plaži, po šund in po taki literaturi, ki je na robu resne in šund literature.

O takih in podobnih pojavih, ki si v zadnjem času vse bolj pogosto pojavljajo v naših časopisih, bi bilo treba temeljite razprave in osvežitve. Trdno sem prepričan, da je človek, ki raste v socializmu, že toliko zrel, da mu takih stvari ni treba. Pa recimo, da si takih stvari še želi, kar pa dvomim...? TEDAJ SE MORAMO ZAVEDATI LJUDJE PRI ČASOPISIH TEGA, DA JE TISK STRAŠANSKA SILA IN NALOGA TISKA JE UNIČEVATI PLEVEL ZASTARALOSTI V ŠIROKIH MNOŽICAH, NE PA GA GOJITI. Naj za zaključek citiram besede iz romana »Nesrečniki«, ki ga je napisal Victor Hugo in ki se glase: »Vsa blaga izžarevanja družbe izhajajo iz znanosti, iz književnosti, iz umetnosti, iz pouka. Naredite ljudi, naredite ljudi! Razveselite jih, da vas bodo ogrevali!«

T. Seliškar

KDO JE IZDAJALEC?

Tedaj so se v dolini zaslišali posamezni strel. »So že tu, hudiči!« je naposled vrigel Ostoja in z roko zamahnil v smeri, od koder je bilo slišati strele.

Markova lica, ki so dirgela od strahu, so postala na mah zaripla.

»Puško!« je zavpil kakor iz sebe na sina Petra, ki se je prav te dni nekako prebil do doma, potem ko je pobegnil iz nemškega taborišča za vojne ujetnike.

»Puško sem, če ti rečem! Ne, čez prag ne pridejo!«

Prav tedaj je od nekod prišel Peter, zdaj še drobnejši kakor sicer. Ndosotno je buljil v očeta in jezik se mu nikakor ni razvozlat. Mitek se je kakor pijavka pritisnil k Jeki, jo krčevito objel okrog pasu, saj je podzvestno čutil, da ji grozi neka neomajljiva nevarnost. Oči so se mu izbuljile in ves se je tresel.

»Kaj stojite in me gledate?« se je razjezil ded Ostoja, ki se še vedno ni znašel. »Ti, fante, ostani, kjer si in da se mi nikamor ne premakneš! Kaj boš s puško? Nisi slišal, koliko jih je? Ti, hči,« se je obrnil Jeki, stec odvezat kravo in tele in ju odpeljati v Brezovec. Tam jih skrij pri prijatelju Životu. Sreča da so ovce v planini. Ali pa, ne, ne, počakaj, kravo bomo skrili!«

Tedaj mu je jezik odpovedal in bilo je, ko da so se njegove zmedenosti nalezli vsi, saj se nihče v hiši ni ganil. Markova žena se je prestrašeno knizala pred podobo svetega Luke in z brezkrvnimi usnicami šepetaje molila. Samo na babičinem obrazu ni bilo opaziti niti najmanjšega sledu razburjenja. Kakor da ne bi ničesar razumela; nekako svečano je opazovala ves prizor.

»Prinesi puško, slišiš!« je spet divje zavpil Marko, ki mu je kri kar kipela v žilah. Peter pa je še vedno stal neodločno in gledal zdaj očeta zdaj deda. Tedaj pa je Ostoja s težkim korakom stopil k sinu, se srečal z njegovim pogumnim pogledom in rekel z globokim, hripavim glasom:

»Ne sili v smrt! Raje pojdemo za ljudmi iz Drobceve, raje gor v planino, žive nas ne bodo dobili, kaj naj storimo takole sami? Ko bo šlo mimo, bomo pa se videli, kakšno in kaj.«

Marko je ostro povzdignil glas:

»Ne umaknem se, dokler se me glava drži. Le bežite, kamor veste, jaz se ne ganim od hiše.«

In brž ter odločno se je pokrčil in se napotil proti vratom, da bi v hlevu izkopal skrito puško in sprejel krvnike pred hišo, kakor se spodobi gospodarju, ki je kaj moza. Ni se prišel do vrat, ko je Mitek iznenada zavrisnil in zarinil prste Jeki v trehube.

»Umakni se!« se je zateglo in zapovedovalno oglasilo s praga. S trdimi koraki, da je kar pokalo pod njimi, je ustaš vdrl noter, za njim drugi, pa tretji. Prvi je držal puško pred seboj, drugi pa so jih snemali z ramena in naperjali njihova tanka, črna žrela v Markove prsi.

Na pragu se je tedaj pojavil tudi častnik revolverjem, zataknjenim za pas iz novega, rjavega usnja. Na imenitno ukrojeni bluzi, ki je objemala vitki, negovani život, so se kakor topeljeno zlato blesteli gumbi in jo zapenjali do vratu. Častnik je stopil naprej in njegov nasmejljani, kar nedolžni pogled je padel na Mitka, ki je nezadržno drhtel in prižemal Jeko k sebi. Mitek je gledal nepremično v častnika, v njegov mladostni, čisti obraz, ki ga je pokrivala črna rdečica, v mandljeve, nekoliko poševne oči in v zobe, bele kakor biserna matica. Na levici, dvignjeni do višine prsi, je držal častnik pravega, živga goloba, z desno pa je nežno božal prelepo perje oljčne barve. Ko je Mitek opazil goloba, se je bogve zakaj zdrl in prešel iz hladne obmrlosti v takšno vročico, da mu je začel pot teči po sencih. Z roko si je tiščal prsi, da bi zadržal srce, ki mu je hotelo izskočiti. Golob pa je mirno počival na častnikovi roki, za nič se ni zmenil, svoj zamisljeni, pametni pogled je upiral v visoko, brezumno in človeškemu očesu nedostopno prostranstvo.

Častnik je malomarno stegnil nogo in s pogledom otipal vse po vrsti, in ko je pristopil k Marku, je rekel tiho in malomarno, trudeč se, da mu ne bi pogledal v oči:

»Stopi tja le k steni!«

Marko je osuplo pogledal častnika, lica pa se pobledele kakor vošek. Brž je priskočil ustaš z naperjeno puško in ga začel porivati k steni.

»Nikarte, če verujete v boga,« je jecljaje vzkliznil Ostoja in razprostri roke proti častniku, kakor da ga roti. Temu se ni zdelo vredno, da bi mu odgovoril, namesto tega ga je suhljat ustaš, ki je poslednji vstopil, sunil s kopitom v rebra.

»Molči, stari, dokler te ne postavimo k njemu.«

Marko je obupno zakrilil z rokami. Velike, nerodne noge so se mu zapletale v opankih. Ko so ga prignali k steni, k stari razmajani polici, na kateri so v neredu stali lonci in latve s kislim mlekom, je šklepetaje z zobmi kratko zajecal:

»Možje... ne streljajte...«

Kakšne štiri korake pred njim se je razkoračil ustaš in vzdignil puško do oči.

Tiho, pridružen je rekel častnik:

»Samo hladnokrvno. Pomeri naravnost v usta.«

Dušec se od smeha je vojak odgovoril:

»Vrag jih noče odpreti. Kako bi bilo, če bi mu ponudili bonbone?«

»Zini, Sbrin,« se je prijazno obrnil častnik k Marku. »Tvoje zobe bi radi videli.«

Jeka in Markova žena, njena mačeha, ki sta se stiskali druga k drugi, sta začeli tarnati. Mitek je negibno strmel v goloba.

Krogla je zadela Marka med brke. Zgrudil se je naprej, iz ust mu je brizgnila kri. Vznemirjen od strela je golob plahutnil s krili. Mitek je videl, kako je oče prečudno skrivil usta, iz katerih je curkoma bruhala rdeča kri, kako je zakrilil z roko, se prikolatil do stene in se naslonil nanjo.

Častnik se je namrgodil. Vojak je vnovič ustrlel. Skrušen in naprej sklonjen je padel Marko na kolena. V prsih mu je strašno grgalo. Z odprtimi usti je vsrkaval zrak, a s krvjo prepojena srca je poskakovala na njegovih prsih. Glava mu je kinknila, roke pa so se krčevito prekrizale na prsih. Bilo je, kakor da bi prosil odpuščanja.

»Izgini!« je častnik nadrl vojaka. »Streljaš kakor da si pravoslavčen zet. Naslednji, nastopi!« Vojak s krasnimi črnimi očmi in s podreznimi brki je stopil naprej. Puška je šinila v zrak, roka pa se je prižela h kopitu. Častnik ga je grdo ozmerjal:

»Čakaj, tepec! Ne boste vsi v isto tarčo.«

Nato se je naglo obrnil in je z roko, na kateri je mirno čepel golob, pokazal na Petra.

»Če mladenič ne nasprotuje,« je rekel vzhideno.

Peter je okamenelo pogledal deda.

»Pojd,« je mukoma spregovoril Ostoja, počasi snel čepico z glave in se globoko poklonil sinu Marku, ki je še na kolenskih klečel kar naprej grgal in stresal ramena. Ostoja se je pobožno prekrizal in si trepetaje posadil čepico na glavo.

Ustaške roke so zgrabile Petra in ga potegnile k steni.

Ustaške roke so zgrabile Petra in ga potegnile k steni.

»Strelja, kurbin pastorek!« je zabrusil Peter vojaku v brk, noge pa so se mu šibile in drsele, kakor da stoji na poleidici. Mitku se je zazdelo, da Peter vreči in veka kakor dete, da se obrača in vleče po tleh, da proseče izteza roke k častniku. V resnici pa je samo poskočil, ko je puška prasnila, obrnil beločnico in se zgrabil z roko za želodec, in ko je padel, se ni več ganil. Tam, kjer je obležala njegova glava, se je Mitku tako jasno zazdelo, da vidi vlikanskega rdečega goloba, ki s krili brusi zemljo.

Nato se je vse odigralo naglo kakor v snu. Za babico se častniku ni zdelo vredno trčati streliva, marveč je neki ustaš na njegovo zapoved zarinil onemeli ženi nož v hrbet, nakar je še nekaj kratov zamahnil s kopitom po tliniku. Ko so pogrnili ostale iz hiše — Ostoja, Jeko, Marto in Mitka — je babica še živela; obračala se je na bok in se močno zvijala v pasu. Marko se je še boril s smrtjo, klečel kar naprej na kolenskih, s čelom pa se je dotikal zemlje, prepokane s strnjeno krvjo, tako da je bil hrbet en sam velik lok, uvrta hrbenca pa je kar naprej trepetala in se stresala.

Vojaki so obkolili domačijo in jo takoj zažgali. Plamen je šinil skozi dimnik in že se je razgrnil čez vso streho, ki se je začela med lomom in pokanjem tramovja podirati in pokati. Ogenj je brž preskočil še na hlev, na katerem je slamnata streha takoj zagorela, iz plamenetih ruševin pa je planila na smrt preplašena krava. Glavo je držala po strani in je podivjano gledala oborožene moze, nato pa divje zdijala po pobojju in otepal z glavo in repom, ker ji je plamen ožgal nozdri. Za njo je teklo tele z visoko vzdignjenim repom. Nekateri vojaki so streljali za njima, toda krava je utekla skozi slivnik in jim izginila izpred oči, tele pa je zdajci široko brcnilo z nogami in se zvalilo na hrbet, motovlilo sem in tja in skušalo vstati.

KRATKA VSEBINA
DOSEDANJIH NADALJEVANJ

4

Nemci in ustaši so nepričakovano napadli bataljon Romirskega odreda. Kljub veliki premoči pa so jih partizani prisilili k umiku. Po samem napadu in netočnem obveščanju se vzdudi sum, da nekdo v bataljonu izdaja...

Avtor poseže v predvojne čase in opisuje zgodbo kmetke družine, na katero večjezo učitelja Danila, kasnejšega komisarja bataljona, srčne vezi. V tej družini raste tudi Mitek, nekoliko čudaški deček, s čigar pomočjo je Romirski odred izsledil izdajalca.

Močan smrad pogorišča in sila razplamtelega, visoko plapolajočega požara sta Mitka kar omotila. Dušec se od kašlja se je obrnil na drugo stran. Dolina, umita v sončnem svitu in v sinjini prelepega julijskega dne, se je razgrinjala pred njim v slepeči rdečini; vijoličasta meglica, ki se je dvigala iz raztrganih podolj, pa se je mešala s gostim dimom, ki se je sukjal z vseh strani. Na desni so kakor poletni kresovi goreli Drobci, na levi pa Vučeniči, Topiči in Borovice, medtem ko je vetro, ki je vel v toplem dnevu z juga, prinašal dimaste zavese visoko, k strmim pobočjem in bregovom Vukolega, kjer se je kadilo vse sinje prostranstvo, zajeto v okvir prečudno barvitega obzorja, in je smrdeło po zažgani volni, živalskem govnu in človeškem mesu.

Ustaši so se zbirali, prihajali so iz ostalih zasolkov, očitno zadovoljni s plenom. V nahrbtnikih so prinašali dragocenejši stvari, ki so jih pobrali po premožnejših domačijah, preden so le-te zažgali.

Eden izmed njih, rdečkast in z grdo visečimi podbradki je z roko pokazal na Marto in Jeko in pri tem pomigoval drugim.

»Kako, mar ti je na teje obviselo oko?« je rekel dolgin v pobledeli vojaški srcaji, ki je bila na hrbtu vsa prepotena, in pristopil k Marti. Segel je z roko in strgal Marti ruto z glave, da so se ji posile lasje usuli čez vrat in ramena.

»Stara je, psica. Daj, pokaži zobe, čeprav Avdo nikoli ni bil izbirčen. Z Vlahinjami se pa rad takole... Vlaška kri ne stari...«

Dolgin je bil očitno podčastnik, kajti na njegov poziv je stopil iz gruč na pol pijan vojak potepuške nvanjosti. Med drugimi številnimi znamenji je imel na desnem licu tudi izrastek, velik kakor oreh, krasto, o kateri bi lahko domnevali, da je bila posledica davnega okuženja. In nabuhlega središča kraste je kar naprej tekel rumenkast gnoj, ki je v kapljicah drsel po ščetinastem licu in se izgubljal v redkih brkih, izraslih brez reda in nege.

Avdo se je pozibaval v spodnjem delu života in skušal objeti Marto, da bi jo, ne da bi sploh pomislil na odpor tega otrplega, premrlega bitia, spravil podse, toda vtem so se njene roke zbudile iz mrtvila, uprle so se v Avdove prsi in ženska je iznenada in tako silovito sunila nasilnika, da se je preklinjaje zamajal.

»Ej, Avdo, negodnik! Kdo je pa tebe vzel k ustašem?« so se naokoli zakrohotali v zboru. »Lejte no, vojaki, saj bo še ona njega...«

Kdo bi vedel, kako bi se bila ta reč končala, kajti Avdo je planil na noge, gledal trenutek v Martin negibni obraz, nato v hrupno gručo ustašev, ki so pokali od smeha in se tleskali s pestmi po kolenskih in trehuhih, in je segel z roko po nožu, tedaj pa se je vmešal častnik. Le-ta je, v duši hudo vesel in zadovoljen, kar naprej božal goloba po mehkem, svetlem vratu in perutnicah in ustavil Avda z izrazom strogega ukora.

»Ni še čas. Osramotil si se vprico svojega častnika. Zato zapovedujem, da se za ta primer masčujes na onile drugi mlajši, seveda na istem kraju, a tale pregrešnica naj blagovoli vse to opazovati v svoje lastno zadovoljstvo. Nato bosta obe zamenjali vlogi. Naj se pripravijo tudi drugi možje.«

Utesnjen med dvema vojakoma, ki sta pazila nanj z golima bodaloma, je Ostoja pobito poslušal častnika in se čutil še bolj nesrečnega od vseh svojih domačih, kajti takšne sramote in ponižanja, kakršno so pravkar pripravljali vprico njega, si še v sanjah ni mogel zamisliti. Sam sebi se je zazdel preslaboten in nezmožen, da bi preživel to nezno sramoto. Ko je, Avdo obrnil

V NEDELJO JE BIL ZLET GORENJSKIH SMUČARJEV. V PLANICI SO SE NA 25-METRSKI SKAKALNICI POMERILI SKAKALCI; VSEH SKUPAJ Z GLEDALCI VRED PA JIH JE BILO LE OKOLI 50.

Ob športni rubriki
Delavske enotnosti

Ko odpira Delavska enotnost svojo novo, športno rubriko, nadenja s tem vprašanje, ki smo mu v našem športnem življenju doslej posvečali vse premalo pozornosti: kaj in kako ukrepati, da bo šport postal življenjska potreba siehernega našega delavca, da le-ta ne bo stal ob strani in le v svojem delom omogočal koristno in lepo izživiljanje samo redkim izbrancem, sam pa vsa tega ne bi bil deležen. Zakaj naš šport vsaj v pretežni meri ni tak, da bi znal zvabiti delavca na igrišče, smučišče ali plavalnišče?

Šport naj postane življenjska potreba siehernega našega človeka prav tako kot dobra knjižga, gledališče, kino in vse ostalo, kar skupaj tvori življenjski standard. Prilagojevanje k športnemu udeleževanju je potemtakem prizadevanje za splošni kulturni dvig našega človeka. In še več: športno življenje nima samo zabavne vloge; življenje na igrišču kot dopolnilo rednega dnevnega življenja v veliki meri dviga delovno sposobnost posameznika, večja storilnost pa je edini pogoj za dvig naše življenjske ravni.

Tega ni treba obširno dokazovati, treba se je samo vprašati, zakaj današnji šport ni tak, da bi bili zadovoljni z njim. Predvsem je v odnosu do delavcev preveč ekskluziven, tak, da privablja predvsem mladino v tisti starosti, ko si želi tekmovalni, ko se hoče postavljati z vrhunskimi uspehi. Namenjen je torej ožjemu krogu ljudi, ni dovolj množičen.

Seveda nismo proti takemu športu, smo pa proti samo takemu športu. Zelimo si društven in igrišč, ki bodo privabljala delavce, ne zaradi lova na rekorde, temveč predvsem za to, da bodo deležni zraka in sonca ter razvedrila. Zelimo si takih društev, v katerih si bodo delavci sami izbirali igro in odločali, s kom, kdaj in kako daleč ter kako resno bodo tekmovali. Zelimo si takih društev, v katerih bo starejši možak prav tako ali še bolj dobrodošel kakor mladenič, poln življenjskih moči.

Nekaj smo že naredili za to, vendar še ne dovolj. Pri tem mislim na razne vrste delavskih športnih iger, ki so v nekaterih strokah postale že tradicionalne. Ali te igre dosežajo svoj osnovni namen, množičnost in pestrost? Ali ni tudi v njih vsaj včasih, malo preveč prizadevanja za to, kdo bo prvi, premalo pa za množičnost? Ali se niso tudi pri teh igrah polavili našemu duhu in času neprimerna in nešportna prizadevanja »kapranice, golufanje itd.«?

Tudi organizacijska vprašanja bo treba obravnavati. Če so naša športna društva vsaj v pretežni meri usmerjena v kvaliteto, moramo ustvariti tudi taka, ki bodo ustrezala željam in potrebam tistih, ki si kaj drugega žele in obetajo od športa. Taka društva pa lahko nastanejo samo v tovarnah in tam, kjer delavci žive skupaj in v približno enakih pogojih. Tovarne in tovarniške sindikalne organizacije morajo skrbeti za emotne pogoje in za vse ostalo od česar je odvisno življenje takega kolektiva. V Sežani, Izoli, Kopru, Polzeli in še kje ugotavljamo, da so tudi pri delu največjeziški tisti, ki navedene obseknite igrišče in telovadnico. Gre torej za več kot samo za zabavo. Gre

za naše najvažnejše vprašanje, za vprašanje stalnega dvigovanja življenjskega standarda. Samo s športom teh problemov ne bomo rešili, lahko pa pri tem mnogo pomagamo koristen in pravilno usmerjen šport.

Vso našo pozornost zasluži tudi vprašanje pravičnega aktivnega odnosa v naših tovarnah in delavnicah. V tem primeru ne gre za čisto prostovoljno udeleževanje, temveč za načrtno uvajanje določenih izbranih iger, ki naj delavce med odmorom osvežijo in jim povečujejo delovno sposobnost. V svetu imajo že precej tovrstnih izkušenj, medtem ko bomo mi to vprašanje šele začeli raziskovati. Marsikatero izkušnjo iz tujine bomo lahko uspešno prenesli k nam, do marsičesa pa se bomo morali dokopati sami. Eno pa vemo že sedaj: aktiven odmor je uspešen predvsem, če je povezan s stalnim športnim načinom življenja.

Problemi športne rubrike Delavske enotnosti bodo zato drugačni od problemov, ki jih obravnavajo tovrstne rubrike v drugih časnikih. Gre za to, da tudi po tej plati uspešno pomagamo ustvarjati pravo družbeno vsebino našega športa.

Drago Stepišnik

REKARJEVA
PRVA V ITALIJI

Na mednarodnem tekmovalju žensk v smučarskem teku na 10 kilometrov je pred vsemi Italijankami zmagala naša reprezentantka Rekarjeva. Tudi Belajeva je dosegla s tretjim mestom pomemben uspeh.

Rezultati: 1. Rekarjeva 46,27, 2. Bellone (Italija) 48,33, 3. Belajeva itd.

Ferencz
Molnár:

Očelov ponos

Oče Török sedi s strogim izrazom pri svoji pisalni mizi in se medtem, ko zaslišuje svojega sina, sedemletnega Emila, nevede igra z radirko. To je dvojna radirka, pri kateri je ena polovica svetlo in druga polovico temnosiva.

Oče: Ti so torej prišel šele ob šestih domov?

Emil: Da.

Oče: In si trdil, da se je domači učitelj napovedal za ob šestih.

Emil: Da.

Oče: Učitelj pa se je bil napovedal za peto uro. In je bil tudi točno tu in te je čakal. Torej si govoril neresnico.

Emil: opazi radirko.

Oče: Lagal si!

Emil: strmi v radirko.

Oče: Lažnivost je slaba lastnost. Poleg tega je bila tvoja laž nerodna, zakaj vedel si, da bo učitelj prišel ob petih. Tvoja laž je morala postati takoj očitna. Zakaj si torej lagal?

Emil: premišlja: Svetli del je za radiranje, ampač čemu pa služi temni del? Takšne radirke se nism nikdar videl.

Oče: Vedeti hočem, zakaj si to storil!

Emil tuhta: Ali sta oba dela skupaj zlepljena? Težko Ali samo različnoobarvana? Najbrž tudi ne. Ampak zakaj je ena polovica svetla, druga pa temna?

Oče: Ne smeš biti tako plah, sinko! Saj ti ne bom nič storil. Odgovori mirno, kakor se za velikega dečka spodobi. Glej mi v oči! Saj veš, da ne boš tepen, le vest ti hočem vzbuditi. Zmeraj je najboljši pametno, če poveš resnico. Torej, poglej mi v oči! Zakaj si lagal?

Emil: Ker... ker... (Sicer pa razglablja: držaj temni del na radirki ne more biti, zakaj njegov rob je odrgnjen, kakor da je nekdo radiral z njim. Torej mora biti tudi iz gumija. Vsekakor je ta konec nekaj nepravilnega. Sicer bi tudi ne imel drugačne barve).

Oče: odloži radirko in misli, da je fant brez dvoma mehko čuteč. Tako nežno govori z njim, a kljub temu gleda tako negotovo in zmedenno odgovarja. Moje besede so ga morale zelo prizadeti. Pravijo, da a moj pogled nekaj izsiljuječega, kar napravilja vtis tudi na delinkvente pred mojim sodnim stolom. Večkrat sem opazil, da sem jih zmedel že s samim pogledom. No, moj fant ni obtoženec. Moram malo postopati z njim: Ali vsaj obžaluješ svojo laž, otrok moj?

Emil: Da. (Pripravljen je obžalovati in prositi odpuščanja, da bi bil zažadani. Ampak končana. A ko bo šel oče ven, bo takoj preiskal radirko.)

Oče: Ali boš še kdaj lagal?

Emil: Ne.

Oče: Potem te tokrat ne bom prestrogo kaznoval. Da pa si boš zapomnil, boš stokrat prepisal stavek: Lagati se ne sme!

Emil: S svinčnikom ali s črnilom?

Oče: S črnilom... Vidim, Emil, da si dober otrok, ker se ne upiraš kazni. Če me pa lepo prosiš za odpuščanje, ti bom kazni odpustil.

Emil je neprijetno presenečen. Potem bi ne bilo nič z dvojno radirko. Ne mogel bi je dobiti v roke!

Oče: No, sinko?

Emil: Raje bi bil kaznovan, oče.

Oče: Nočes prositi za odpuščanje?

Emil: Ne.

Oče (je globoko ganjen. Čisto moj značaj ima — noče mi loščine, ki bi ranila njegovo samozavest — jaz sem bil prav tak! Kot oče pa tega ne smem trpeti): Če ne boš prosil odpuščanja, tudi ne boš uvidel, da si napačno ravnal.

Emil tuhta. Gotovo briše tudi tinitni svinčnik. Nam v šoli ne dajo takih radirk, tako da ne moremo zrati tinitnih madežev.

Oče: Odgovori, sinko! Tvoj molk je sicer moški, proti tvojemu očetu pa ni na mestu. Tvoj oče ni le sodnik, marveč je tudi tvoj dober prijatelj.

Emil tuhta. Ako prosim za odpuščanje, me bo odpustil kakor, potem ne bom mogel sestiti svojih pisalnih miz. Da bi si dajam deset nadstevilnih stav-

od radirke odrezal majhen kosček — prav majhen, da ne bo opazil.

Oče: Mar nimaš zaupanja do mene?

Emil molči in razmišlja: Odrežano mesto bom zamazal s prstom, da ne bo opazil.

Oče: Kljubuješ? No, pravi (jaz sem bil prav takšen, da, prav takšen! si misli sam zase ves srečen).

Emil: Oče, stokrat bom prepisal.

Oče (veseli me, da se ni dal preplašiti. Jaz sem tudi raje sprejel kazni, kakor da bi se dal ponižati. Strogo pa mu reče): Sedaj boš stokrat napisal, da se ne sme lagati! Preden ne boš gotov, ne dobiš večerje!

Emil: Petdesetkrat s svinčnikom in petdesetkrat s črnilom?

Oče: Zaredi mene. Sedi takoj k moji mizi in se ne premakni iz sove, dokler ne boš gotov!

Emil, ki je le s težavo zadržal smeh zadovoljstva, se sedel k pisalni mizi.

Oče razmišlja pri odhodu: Niti z mišico ni trenil v obraz! Veseli me, da se ni dal ponižati. Ta fant je res značaj! In zapre vrata za seboj.

Emil: hitro pograbi dvojno radirko in vzklkne: Končno!

Uro nato

Oče (pride): No, si gotov?

Emil: Da, oče. Le zmotil sem se in napisal sto desetkrat. Pravkar sem pri tem, da izradam deset nadstevilnih stav-

kov. Pet od njih s svinčnikom in pet s črnilom. (In že z dvojno radirko radira. Obraz mu je pordel od veselja.) Oče je vstajal. Kako pedantno, kako nedolžno! Značaj, možka kljubovalnost in natančnost — prav kakor jaz! Iz njega bo tudi sodniki In ponosno poljubi svojega fanta na čelo.

Napovedel Br. Kozluc

KDO JE IZDAJALEC?

glavo na kratkem vratu in izplazil rdeči podpluti jezik skozi zabuhli desni ustni kotiček in naskočil Jeko, je Ostoja pomislil, da se mu meša, ker so se mu iznenada začeli prikazovati prividi.

Obraz mu je prevlekla debela plast zemlje, oči pa so se zagledale v brežno.

Ko je Mitek opazil, kaj nameravajo vojaki z Jeko, mu je srce prekipelo in najprej mu je vsa kri šinila v lica, takoj nato pa je po isti poti in prav tako hitro splahnila do zadnje kaplje iz njegovega telesa. In kakor otroška ljubezen ne pozna ne obzirnosti ne pravil, po katerih se ravna odrasli v življenju, sledeč zakonu sile, tako tudi Mitektu ni primanjkovalo iskrenosti, tiste prave iskrenosti v najčistejšem pomenu, ko je s sklenjenimi ročicami in z obrazom, zalitim s solzami, stekel k častniku, se vrgel predenj na kolena in začel jecaje prositi za Jeko, da bi jo rešil sramote, namesto nje pa naj vzamejo njega in store z njim, kar le hočejo, samo da pustijo Jeko. Podžgan z močnim notranjim zadovoljstvom se je častnik umaknil za korak, dva, izprožil proti Mitektu levico, na kateri se je zibal golob, se prečudno zasmeljal in rekel:

»Tegale je treba prositi, tegale, ne mene. Seveda, če ta hoče, lahko vse stori. Torej brž, poprosi globala!»

Mitek se je brez obotavljanja vzravnal, kolikor se je le mogel in začel v svetlem upanju rotiti milega, čudodelnega pičla. Mitek je prošil v najgloblji vdanosti in ves obraz so mu polile solze.

Ustaši so krohotalje povrskavali, zbijali šale in se režali preprostemu dečku, toda Mitek, ves vdan v svojo prošnjo, jih ni niti opazil. Nič ni moglo izriniti ljubezni do Jeko iz njegovega srca, zanj je bil pripravljen prositi še samega vruga, samo da bi jo rešil. Toda golob, ki ga je spodbudil komaj opazen vzgib častnikove roke, je zdajci razprostrl nenavadno dolge peruti, grdo je zavreščal in se razšopiril nad Mitektom. S kljunom, ostrim kakor igla, ga je usekal na sredo čela, začel obletavati njegovo glavo in ga je kar naprej kljuval.

»Odstopi, smrkvavec!« je revsknil častnik. »Viš, noče te uslišati. Izginile!

Jekin oglušujoči vzkrlik, ker jo je Avdo s pomočjo nekega vojaka zaman skušal podreti na tla, je Mitka silovito presunil. Vrgel se je na tla, poljubljaj častniku prašne škornje in tla okoli njih, z rokami je skušal objeti njegova kolena. Častnik je kričnil in ga sunil z nogo. Podkovana konica škornja je zadela Mitka nad očmi. Udarca je odbil, iz preklane kože je začela curjati kri. Nekaj je kakor nož usekalo Mitka v možgane in ko mu je v glavi vse brnelo in ko se mu je pogled bliskovito ozil ter se spreminjal v nepregledno črno polje, je s poslednjim zrcnem zavesti in vida poklical Jeko.

Vznak podrt, z zaobrnjenimi rokami, s podvitimi nogami, je Jeka, jecajoča od napa, obupno drhtela in se vzpenjala s trebuhom in koleno, da bi se rešila. Njene široke prsi, ki jih je stiskal ustaš, so odskakovale od tal in begale na levo in desno pred njegovimi pohotnimi šapami. Vojak ji je lomil roke in prste, grlo ji je stiskal, besno je rjovel, udarjal s pestmi po dojkah, a ni in ni mogel ukrotiti velikanske moči njegovega zdravega telesa. Tedaj je priskočil drugi in ji trudoma razprl roke, jih položil na tla v obliki križa in jih pritisnil s koleno, v usta pa ji je potisnil robc in ga rinil vedno globlje, tako da je namesto obupnega vresčanja prihajalo zdaj do Mitka samo še pridušeno davljenje. Videl je tudi, kako je njen ob tla pritisnjen obraz začel otekati in nadmeti od davljenja, njene oči, ki jih je groza strahovito iznakazila, in telo, ki se je krčevito metalo sem in tja, vedno teže in počasneje.

Ker je Mitek obležal nezavesten, ga ustaši bržčas ne bi bili pustili živega, ko bi ne bili, sodeč po mladi krvi pod njegovo glavo, mislili, da je mrtve, ali pa jih je morda kaj drugega odvrnilo, da se zanj niso zmenili, ko so odhajali. Šele ko je vnovič odprl oči, je zagledal nad seboj čudne oblake, ki jih je podil veter po nebu. Oblaki čudne barve, ki se je zdaj pa zdaj spreminjali, so metali na nebesno ozadje strašne prikazni.

Težka sopolara je ovijala greben, a tudi ta ni bila take barve kakor po navadi, marveč se je prelivala med rdečkastim in rdečim, odbijala se je od tople zemlje, dvigala se je v višave kakor potujoča mrtva svetloba. Mitkove gole noge je božal vroč veter in v nos mu je silil zadah rož, sokrvice, govnu in pogorišču. Jugovzhodnik je razmetaval bliskavice iz črne kopice in mu obisipal krvava lica s toplim pepelom. Nekje blizu je osamljeno in prestrašeno zavreščala nočna ptica. Od daleč se ji je zaglego odzvala druga.

Mitek je ležal na trdi ledini, čutil je, kako se mu vrača zavest, toda nekaj ga je davilo v grlu, da je kajkomaj komaj dihal. Nočna planinska svežina mu je hladila razgrete prsi. Trudoma je odprl usta in izbruhnil kepo strnjene krvi. Plju-

ča so laže zadihala in Mitek je, kakor da bi se prebujal iz mučnega spanca, za trenutek blaženje pripril veke in se ves predal prečudnemu šumotu življenja in zavestnemu občutku umiranja. Tako ležec, ne da bi se ganil, je gledal v črno nebo nad seboj in lovil z vseni čuti nekdanje znane šume. Nato se je rahlo povzpela na komolce in uprl ježen pogled predse. Za polomljenim plotom so se črnile v zrak štrleče noge mrtvega teleta. Veter jih ni majal, negibno so štrlele. Ko je padla žolta mesečina nanje, je hotel Mitek skočiti pokonci, pa se je takoj zvrnil in udaril z glavo ob tla. S skrajnim naporom se je povzpela na kolena in se začel po vseh štirih plaziti k plotu, ker se mu je zazdelo, da tisto, kar tamle tožno štrli proti visokemu, užaloščenemu nebu, niso telečje noge, iz katerih je veter pregnal življenje, marveč Jekine roke, ki ga, razprostrte k sprememu, pričakujejo in vabijo...

Mitek je naglo odprl oči in ves vzdrhtel. Po razburljivih dogodkih, kakršno je bilo tole ponovno doživljanje lanskikh dogodkov na golem, suhem strnišču, po takšnem vnovič prestanem strahu ni mogel ničesar več občutiti. Tožno se je smehljaj, še vedno brez moči, da bi se otresel sledov privida, mel si je oči in je s sklonjeno glavo ogledoval strnišče in z očmi iskal Dikulo. Paše je bilo konec, po bregovih jadrajo težke sence nabitih oblakov, ki rinejo z juga in obetajo bujno deževje. Kakor da so tudi plice zapustile pustoložje drago — nikjer ne glasu ne cvrčanja.

Mitek si je obrisal pot s čela, vrgel odejo čez ramo, pognal kravo pred seboj in se napotil po pobočju v planino, k staji. Z bosimi nogami je breidel čez pašnike, porasle z badavcem, spotal se je na bodikavem robidovju, ne da bi njegova otrdela koža čutila bodice, nižje grmčije pa je preskakoval kakor volk. Kdor ga zadnje leto ni videl, bi bil lahko ostrmel — neverjetno se shušal, v obraz je bil bolj črn kakor rdeč. Samo roke so se mu potegnile bolj kakor bi bilo treba glede na ostalo rase, a tudi te so venomer drhtele, oči pa so plamenale v vročnem ognju.

»Teci, prekleta mrha!« je oplazil kravo po hrbtu in jo pognal, da je začela teči s prepelanim trebuhom, komaj je soplja in iz gobca so se ji cedile pene. Z dolnje strani, iz globeli, ki se je iztekala na državno cesto, so odjeknili strelji iz pušk. Med tekom si je Mitek s komolcem zasenčil oči, pogledal, na mah obstal in pozabil r-streljanje. Obraz se mu je razlezel in nekaj srčitega mu je zaigralo okoli usten. Ostra, dobro znana bolečina ga je prešinila globoko v srcu.

»Sém, pasji sin! Tudi pote je prišel vrag!«

Urno je snel pračo z ramena, napel jo je in nameščal sploščena kamenčka, čeljusti je stisnil tako močno, da so mu prišle solze v oči. Mnogo ptic je pobil v tem letu, ampak takšnega goloba, kakršen mu prihaja na strel, — ne, na kaj takega še pomisliti ni smel, to pot ne sme zgrešiti.

Nato je pokleknal na levo koleno in je na vso moč napel pračo. »V glavo te bom, da ti bodo pri prici izpadle oči.« je zamrmral sam pri sebi in je ves napet namrščil obrvi.

Golob je počasi plahutaje plul proti železniški progi, vzdolž katere so bila utrjena ustaška gnezda in bunkerji. Tam, v tisti smeri, za Orlovo jarugo in za pogozdenimi bregovi, je ležalo glavno mesto te pokrajine — Romirje. Golob je letel precej nizko, a kazalo je, da ga je nekoliko vznemirilo streljanje, ki se je oglašalo tam doli s ceste, pa je brž spremenil smer in letel proti Mitku. Ker je Mitka vodila pot navkreber po precej položnem pobočju in je golob nameraval preleteti prav ta hrib, je bil Mitek nekoliko više. Vendar ni sprožil prače, čakal je, da se bo začel

golob dvigati; tedaj bo moral leteti še počasneje, Mitek pa ga bo med poševnim letom zanesljivo je in hitreje zadel.

Mitek je štel sam pri sebi vsako sekundo, napeto je čakal, nezmotljivo je odmerjal razdaljo, ampak s takšnim občutkom, kakor da mu gre za lastno življenje. Že je videl obli, rejeni golobov živote, njegova čista — to je natanko videl — neverjetno snažna krila oljčne barve, ki so dostojanstveno in samozavestno rezala zračni tok, videl je spodnjo stran njegovih peruti, ki so brez šuma in naglice ubirale smer navzgor. Mitek je bolj in bolj blede, pridržal dih in noge so mu bile kakor odsekane, ko sta ploščata kamenčka živčaje šinila v zrak. Brž je posegel po druga dva in ju stavil v precep, oči pa ni odmaknil od goloba.

Brez krika se je golob za trenutek zamajal, izgubil ravnotežje in togo strmoglavil na tla. Mitek se je uživanje pretegnil, zmagovalno vzdiknil in sklenil, da ga bo še enkrat vzel v pesti, česar sicer z drugimi ni delal — »da ne bi omadeževal roke.« Preskakoval je grmovje in prispele do tja, kjer je golob obležal z okrvavljenim vratom in z ugaslim leskom v očeh.

»Grdoba, kače naj ti izpijejo oči!«

Zgubil ga je za peruti, da bi jih raztrgal, kajti po lesketavem gladkem perju se mu je na prvi pogled zazdelo, da ta vražji pičl ni iz kmečkega golobjaka, pa tudi ne iz tistih divjih jat, ki se plodijo in parijo po duplih Starčevega brda. Zato je Mitek tem srčiteje planil po njem in že je mehko perje frčalo na vse strani. Tedaj je zapazil ozko, podgovato stvarco sivkastosinje leska, pripeto in pritrjeno h golobovi nogi. Bil je majhen kovinast tulec, nenavadno skrbno izdelan, ampak Mitek še nikoli ni videl takšnega izrednega predmeta, zato je snel tulec z goloba in ga začel pazljivo in hkrati z grozo ogledovati.

»Hudičeva reč! Od kod neki to čudo?« je dvomeče zmajal z glavo, ne da bi znal stvar pojasniti. »Kaj bi s tole čudno napravo?«

Nato je prebledel in ježno zbasal tulec v nedrje, se obrnil in jadno stekel za kravo.

8

Izmed sivih oblakov je skrivaj pogledoval daljni blede mesec. Med griči je vel oster pomladni veter in zavijal nad dimnikom stare planinske baje. Če si od znotraj poslušal njegovo tuljenje, sestavljeno iz množice raznih zvokov, bi mislil, da planinske soteske in brezna in vsa ta mogočna zemlja ječe in zdihujejo pod svinčeno težo nebesnega svoda. Debele, goste bukke, vitke leptovice jelke in sramežljive trepetlike so v vsem razcvetu in bohotju prešerno in raznežno pošumevale s svojim listjem. Vsaka žilica pod njihovo koreniko, napojena s čudovito močjo zemlje in s fosforno svetlobo zvezdnih rojev, je zdaj trepetala in glasno brnela. Gosto gozdno rastlinje pod krošnjami dreves, prepojene s pomladno vlago, je zdaj izločalo opojne vonje. Razcvetelo grmčije divjih rož, okoli katerega so se v čudovitem spletu barv šopirile gozdne vijolice, snežnobeli valovi šarmnic, pokritih s srebrno roso, vse to je trepetalo v strastnem vznemirjenju. Po nepreloženih globačah so se motno belile snežne kopice, ki jih majsko sonce še ni moglo stopiti.

Marsikdo govori o omejenosti drugih zato, da bi se zdel sam pameten.

Vsaka ženska — in vsak moški — bi morala poznati učinek besede, predvsem pa učinek tona, s katerim je bila beseda izgovorjena. Besede bolj ranijo kot udarci. Puščajo grde brazgotine, ki se zlahka spet odpro in se zastripajo; naj bo sprva še tako prisrčna, ostane med bitjem, ki sta se zasramovali, še vedno nekaj grenkobe.

Iveri

Z ničemer ne razspavamo tako kakor z nasveti.

Slabost je edina napaka, ki je ni mogoče popraviti.

Včasih smo tako malo podobni sebi, kakor smo malo podobni drugim.

Ljubosumnost je strup ljubezni. Podobno kot mnogo strupov, ima tudi ta v majhnih količinah — za nekatere — spodbujajočo moč, v večjih pa vse podre in ubije.

Oprostite, prosim, ali bi mi pobrali tistile žebelj?

V DRUŽINSKEM KROGU

VSEGA JE KRIV UBOGI DED ...

Radj mislimo, da je naš značaj prirojen, zakaj tako prevladimo krivdo za svoj značaj in za značaj svojih otrok na neko nepoznano silo. Sklicevanje na »usodno prirojeno« ni v bistvu nič drugega kot modernejša, sodobnejša zamenjava za »jubega boga«. Medtem ko so se ljudje včasih za svoje prestopke v vedenju sklicevali na božanstvo, hudiča ali na kake druge zle duhove, so se kasneje začeli izgovarjati na prirojene lastnosti. Mož je zapil plačo, doma pretepel ženo in otroke, žena ni opravila svojih dolžnosti, marveč najmanj pol dneva zapravlja s postajanjem okoli sosed — toda kriv ni bil nobeden od obeh. Prvi in drugi je pač tako ravnal, ker je podedoval tako naravo.

Na prirojeno značaj se sklicujemo starši kakor tudi vzgojitelji. Tako najlaže odvržemo se sebe vsako krivdo, če se otrok ne vede tako, kot bi si sami in okolica želeli. Otrokovu nagnjenost pripisujemo podedovanim »slabim nagnjenjem«. Posledica take miselnosti je, da ne iščemo poti in sredstev, s katerimi bi otrokovo slabo vedenje popravili. V najboljšem primeru skušamo otroka s silo prevzgojiti, ne iščemo pa vzrokov za otrokovo nelepo vedenje in se ne vprašamo, če ni morda otrok še zaradi česa drugega tak in tak.

Ugotovimo na primer, da je otrok zelo nagle jeze. Le zakaj je tak? se vprašata oče in mati. In že »ugotovita«, da je bil otrokov stari oče prav tak. Kje se je ta naglost in izbruhljivost skrivala skozi desetletja, tega po navadi ne vprašata. Na drugih področjih življenja bi to imenovali mističizem in ker ne želimo verovati v tajne sile, bi se temu od srca smejali. Toda v vzgoji je enostavnost zvaliti krivdo na pokojnega starega očeta in zato se prav nič ne smejimo, marveč enostavno mislimo, da je res on krivec vnučkovega nevšečnega vedenja.

Seveda nagnjenja dedujemo ali jih vsaj lahko dedujemo. Toda nagnjenje je šele nagnjenje, ni pa že lastnost značaja. Če se nagnjenje razvije v lastnost, smo prav gotovo v vzgojo pripomogli k temu. Toda ogledimo si to na primeru:

Nekoga dne sta se oče in mati sprla. Oče prinaša domov premalo denarja. Rad kadí dobre cigarete, posedli v družbi svojih znancev in si to in ono privoščijo. Materi denarja manjka, zato možu očita potratnost. Tega popade bes, zgrabi denar, ki mu je še ostal v denarnici, in ga vrže pred mater... Mati je zaradi takega vedenja razžaljena. Tiho sicer pobere razmetani denar, toda medtem joka...

Sin je vse to videl. Ker še ni zrel, si je očeta zmeraj stavljaj za vzor. »Kadar boš ti velik kot tvoj oče in boš zaslužil toliko denarja kot on,« tako so govorili vsi okoli njega, tako si je govoril tudi sam. »Bodi tak kot je tvoj oče,« mu je že velikokrat rekel stric in odtlej si je Janez zmeraj prizadeval, da bi svojega očeta posnemal v vedenju. Kolikor prej mi bo to uspelo — tako si misli sin — toliko prej bom dosegel svoj cilj: postati kot oče. Zato posnema očeta. »Govori kot kak odrasel človek, zabava vse okoli sebe... to je podedoval po očetu,« se rada pohvali njegova mati. Stvar je torej jasna: dobre lastnosti je podedoval po

očetu, tako velja vsaj dotlej, dokler se mati in oče dobro razumeta — slabe po pokojnem dedu.

Ko po omenjenem prepiru Janez ni napisal domače naloge, mu je mati to očitala. Zahtevala je, da jo napiše, pa čeprav bi jo moral že prejšnji dan. Toda Janez noče biti ponižen, pokazati hoče svojo moč. Začne se vesti, kot se vede oče. Popade ga besnost, kot je očeta, ko mu je žena očitala, da preveč porabi zase. Janez zgrabi zvezek in ga vrže po tleh, kot je vrgel oče denar. Odkrito povedano, kasneje mu je bilo tega žal, toda ponos mu ni dopuščal, da bi to priznal. Ker ga je to težilo, se je kmalu začel tolažiti, da je mati sama kriva, da je tako ravnal. Zakaj pa se je mešala v njegove zadeve?

Zvečer je tudi oče zvedel, kaj se je bilo zgodilo. Razjezil se je: »Mu bom že pregnal to togoto!« Da je sam podobno ravnal, na to seveda niti pomislil ni. Pač pa je fanta pošteno pretepel in ga pustil samega v sobi. S tem je njegov ugled v Janezovih očeh seveda zelo upadel. To je kmalu opazil in si govoril: »Vsega je kriva ona, to je žena oziroma mati.«

V fantu pa je vrel naprej. Vprašal se je: »Torej se jaz samoto zato ne smem vesti kot oče, ker še nisem toliko star? Ta je lepa. Jim bom že pokazal, da nisem več noben zelenec...« Tako se je rodil v njem sklep: »Samo pogumno naprej!« Odtlej je Janez pobesnel, kakor hitro mu karkoli ni bilo po volji. Če se je mati pritoževala, da ga predolgo ni bilo domov, se je spril z njo in začel razbijati po stanovanju. »Zaboga,« tarna njegova mati, ko meče fant po tleh celo skodele, ki slučajno stoje na mizi, »le kje je pobral to togoto in izbruhljivost? Prav gotovo je to podedoval po starem očetu, tudi on je bil tak.«

S tem je Janezu napravila najprijaznejšo uslugo, fant namreč zdaj ve, da ni niti najmanj kriv, da je tak, kakršen pač je. »Kaj morem pomagati, če sem to podedoval po dedu,« si govori, kadar se po takih izbruhih pomiri. In končno je na to celo ponosen, saj je bil ded odličen človek in ga je občudovalo vse sorodstvo. Samo precej togoten je bil, pa kaj zato! Zdaj tudi Janez sam rad pripoveduje, da je čisto podoben svojemu dedu in si pri tem misli: »Pa kaj zato, če sem tosošten? Tudi ded je bil tak, pa so ga vseeno cenili in spoštovali.«

Tako sta mu starša sama vzprla pot, da bi se spremenil. Ne starša ne fant ne pomislijo več, da bi se mogel kdajkoli spremeniti. In ko bo Janez dorasel, se bo pral tako kot njegov oče in že pred njim njegov ded vedel do svoje žene. In ko ga bo posnemal njegov sin, bo Janez, tedaj že zrel, odrasel človek, zaključil podobno kot sta njegova oče in mati: »No, žena, s tem se kar sprijazni. To je nam v krvi in tega ne spremeniš. Ze moj ded...!«

Helena Puh

ANEKDOTI

Ivanu Regentu so nalagali funkcijo za funkcijo. Zilavi in agilni delavec je rad vsem ustregel. Ko si je tako spet naložil novo dolžnost, mu je prijatelj dejal:

»Ivan spet imaš funkcijo več!«

»Kaj hočem, ko pa ne morem reči — ne!« je odgovoril Regent. Prijatelj ga je pomilovalno gledal, Regent pa je pripomnil:

»Veš, dragi moj, vsa sreča je v tem, da sem moški. Kaj bi bilo, če bi bil ženska!«

Franu Milčinskemu-Ježku je znanec potožil:

»Ježek, tebi je dobro, ko imaš doma elektriko, jaz pa nimam niti elektrike niti drvi!«

»Kaj, drvi nimaš? Kar v teater pojdi, tam imajo drva zastoni!« mu svetuje humorist.

»Kako, kaj praviš, v teatru imajo drva zastoni?«

»Menda že, saj imajo toliko polen, da jih mečejo drug drugemu pod noge!«

x x x

On: »Pijača vas dela še lepšo.«
Ona: »Kako, saj nisem pila?«
On: »Vi ne, ampak jaz.«

Maurice Beaumonts Gentleman s 1. nadstropja

Pierre Chevrolet je prvič prišel v razkošni penzion na Rivieri in najel najlepšo sobo. Stanoval je v prvem nadstropju.

Dan nato je prišla Sylvabella Monson s hčerko Yvonne. Samo dve sobi sta bili še prazni. Tista zraven Chevroletove in še ena v drugem nadstropju.

Nova gostja je hotela stanovati skupaj s hčerko in je upala, da bo Chevrolet pristal na zamenjavo. Napisala je nekaj vrstic na košček papirja in ga pod vrati portala v njegovo sobo.

Pisala je:

Madame Sylvabella Monson, ki se je nastanila v sosednji sobi in katere hiči stanuje v neki sobi v drugem nadstropju, Vam pošilja prisrčen pozdrav. Ker bi želela biti v bližini svoje hčerke, Vas najljubneje prosim, da zamenjate svojo sobo za njeno in da se preselite v drugo nadstropje. — Ali boste ustregli moji ponižni prošnji?

S spoštovanjem...

Naslednji dan je prišel odgovor:

Pierre Chevrolet Vam pošilja najlepše pozdrave in prosi za odgovor na skromno vprašanje: Ali Vaša hčerka pije?

S spoštovanjem...

Madame Sylvabella je sedla in napisala odgovor:

LJUDJE IN KRAJI NA POLJSKEM

LOJZE KRAKAR:

NA CHOPINOVEM DOMU

Kakor je Poljak svobodoljub-
ben in bojevit, tako je včasih
tudi otroško nežen in s pobož-
nostjo vernika zamaknjen v vse
lepo.

Naše spoštovanje do Prešer-
na je veliko, a ljubezen Polja-
kov do Chopina je globlja.
Predzadnji nedeljo v oktobru
sem poromal tudi sam na dom
tega največjega poljskega skla-
datelja, v Zelazovo Volo pri
Varšavi. Imel sem srečo, da sem
ujel zadnjo nedeljo v sezoni,
ko je bil na Chopinovem domu
koncert. Čez zimo jih ni, začno
jih spet spomladi. Po širokem
parku okoli malega dvorca so
odmirale zadnje cvetlice in že
je povsod dišalo po jesenski
trohnobi. Prilil je droben dež
in nad vsemi, ki smo se zbrali
k tej nedeljski pobožnosti, je
ležala tiha otočnost, kakršno je
moral občutiti tudi Chopin v
trenutkih, ko je ustvarjal svoje
najlepše stvari. Okrog dvorca
je bilo polno ljudi vseh pokli-
cev, od vojakov do izobražen-
cev, in pred vhodnimi vrati je
čakala dolga vrsta avtomobilov
in avtobusov. Če bi bilo lepo
vreme, bi posedli po klopih
pred hišo in od tam poslušali
glasbo, ki bi prihajala skozi
okna. Právijo, da če jo tako
poslušáš, misliš, da jo tako
res igra Chopin... Tako pa smo
se vsi zgneli v vežo, na hodni-
ke in v sobe — in reči moram,
da nisem bil na nobenem kon-
certu videl na obrazih ljudi to-
liko zbranosti in spoštovanja
kakor takrat. Bilo je, kot bi se
zbrali k pobožnosti, in ko sem
te Poljake gledal, sem globoko
občutil, da njihovo spoštovanje
do Chopina ni narejeno. Bilo je
tisto kot v cerkvi in Chopinova
melodije so nas prenesele nekam
daleč v minuli vek, v čase ro-
mantike, daleč stran od našega
sveta, cementa, železa in av-
tomov...

KRAKOV

Varšava je po svoje prijet-
no mesto. Čeprav je na zunaj
veličel skromna kakor Var-
šavljeni sami in še zmeraj
bolj revna kot bogata, kakor
pač vsa Poljska, bi se človek
privadil nanjo. Nekega sonč-
nega oktobrskega dne, ko sem
se med hojo po mestu opajal
od zlatih barvah širokih alej,
se mi je zdelo celo mladostno
lepo. In vsa Poljska je za-
ljubljena vanj kakor otroci v
mater. Posebno se zdaj, ko so
Varšavo tako rekoč na smrtni
postelji rešili smrti. Toda
bogve zakaj imajo Poljaki po-
leg Varšave še posebej radi
Krakov. Ob razmišljanju se
mi je vsilila tale primera:
Varšavo ljubijo kakor mater,
a Krakov ljubijo z ljubeznijo
zaljubljenec, po pesniško. Z
žarečimi očmi so me že v Var-
šavi opozarjali na zanimivost
iz njegovega velikega življe-
nja, kakor bi dedke pripove-
dovalo o lepoti in moči svo-
jega oboževanca. Že v Varšavi
sem vedel, kje stoji katera
cerkev, kam se pride po ka-
teri ulici in kaj se da videti
tu ali tam. »Pojdi čimprej v
Krakov,« mi je rekla kolegica
iz poljskega Radia, »boš videl,
kako ti bo všeč.«
No, pa pojdemo v Krakov,
sem rekel nekega dne in sedel
zvečer v Varšavi na krakovski
brzovlak...

Krakov na južnem Poljskem
je bil še pred Varšavo pre-

NA CHOPINOVEM DOMU

stolnica poljskih kraljev in je
še zdaj ponos poljske zgodovine.
Mesto, ki je en sam muzej,
v katerem s pročelja vsake
hiše govori zgodovina mi-
nulih rodov in kjer so ljudje
še danes zamaknjeni v pre-
teklost in zaljubljeni v davno
veličino in lepoto...

Tudi popotnik je tu že med
prvo uro potovanja ves neke
v davni. Če postojni na glav-
nem trgu, že ob prvem bitju
ure zasliši z bližnjega stolpa
nenavaden glas: štirikratni
zapovrstni glas trobente, ki
vsakokrat odseka območje,
kakor bi se se možu tam gori
ravnokar puščica zapčila v
vrat... Prav tako je namreč
tudi bilo. V času, ko so Polj-
sko pustošili Tataři, je name-
sto grmade na bližnjem griču
stal na tem stolpu stražnik s
trobento in naznanjal mestu,
da se bliža nevarnost. Nekoč
mu je prav v takem trenutku
tatarska puščica prebila vrat
— in odtlej se v spomin nanj
in na njegovo nevarnost iz
dneva v dan ob vsaki uri s
stolpa oglašala trobenta na vse
štiri strani neba. In ko za-
maknjen poslušáš ta glas, ne
da bi videl okoli sebe avto-
mobile in silaš hrup mesta,
se ti zdi, da je to še prav tisti
davni Krakov s številnimi
cerkvami in starimi hišami, z
legendo o Vandi, hčerki ba-
jeslovnega poljskega kneza
Krakusa, ki je raje skočila v
vodo, kakor da bi poročila
nemškega mogotca, tisti stari,
osiveli in častitljivi Krakov z
gubami na licih, a vendar še
zmeraj s ponosno držo kralja.

Vodijo me po mestu, pripo-
vedujejo mi o kraljih in kne-
zih, o davnih bitkah in slav-
nih zmagah, kažejo mi ostan-
ke utrdb pod gradom Vave-
lom, ki se s cerkvijo kakor
krona dviga nad glavo mesta
— kralja, jaz pa premišljam,
zakaj so ti ljudje tako pono-
si na vse to in tako zaljublje-
ni v minulost... Odgovor je
lahko en sam: njihova minu-
lost je njihova svobodoljub-
nost! Večno so se upirali vse-
mu, kar se jim je skušalo obe-
siti na vrat in njihovi kralji
so bili skoraj zmeraj prvi v
teh bojih. Zgodovina poljskih

kraljev je zgodovina svobodo-
ljubnih ljudi, ki so bili naj-
prej Poljaki in šele nato —
gospoda. V cerkvi na krakov-
skem Vavelu spijo danes sku-
paj vsi tisti, katerih meč in
misel sta vodila poljsko zgo-
dovino: poljski kralji in pes-
niki. Kralji so bili oboji: eni
nad poljsko zemljo, drugi nad
poljsko dušo. In iz zapuščine
obojih je zrasel značaj tega
naroda, v katerem se preple-
tajo vse skrajnosti, od juna-
štva do otroške mehkosrčnosti,
od nezaupljivosti do bratske
odkritosti.

Toda tudi tu, v Krakovu, ki
ga vojna ni sicer posebno pri-
zadela, ne moreš pred seda-
njostjo ubežati v minulost.

NOVA HUTA

Če greš samo nekaj kilome-
trov iz Krakova, prideš v

mesto, ki nima s Krakovom
ničesar skupnega razen tega,
da ju mislijo v prihodnosti
združiti. Kako se bosta pod
skupno streho razumela, ne
vemo. Stari gospod Krakov
gleda danes nanj kot na ne-
kakšnega nezakonskega otro-
ka, češ kaj pa je tebe treba
bilo... Otroku so dali pogan-
sko ime: Nova Huta. Po naše:
Nova Železarna. To je mesto
s 70.000 prebivalci, z gigant-
sko železarno, z gledališčem,
kino dvoranami, parki, trgo-
vinami, gostilnami — skratka
z vsem, kar mesto potrebuje.
Tu, kjer so še pred dvajseti-
mi leti stale sredi polj in
travnikov vaške hiše, so danes
velike stanovanjske klastarne
in le tu pa tam se še kje ob
robu plašno stiska kmečki
dom, žalosten, kot bi vedel, da
so mu ure štete. Saj je že zdaj
nenasitna tovarna s svojimi
17.000 delavci pozobala tisoče

okoljskih kmetičev in kdo ve,
kdaj bo sita. Nisem strokov-
njak za to, a mislim, da je
njena notranjost zadnja beseda
tehnike. Med ogromnimi
kupi žarečega, zvenečega in
rjavečega železa je človek, ki
ga opaziš tu in tam, tako
majhen proti delu lastnih rok
kot mravlja proti mravlji-
šču...

Tu, v Novi Huti, sem videl
tudi eno najdržnejših gledališč
na Poljskem. Zraslo je iz nič
— kot vsa Nova Huta — in
danes že svet govori o njem.
Baje so mnogi igralci prišli
sem iz čisto drugih poklicev.
Ne vem, intervjuval jih nisem.
Morda bi se kdaj lahko tudi
pri nas spoznali z njimi...

Pozno ponoči sem se vrnil v
Krakov. Nekom čudno me je
gledal, kot bi bil užaljen, da
je bil tudi meni vseh tisti ne-
bogatitveba tam... O, lepi
stari Krakov, sem mu dejal,
ko sem ga gledal, kako spi.
Vse lepo in prav, ampak tudi
ti si mi pri srcu, veš. V tvo-
jem kraljevskem miru so se
ljudje nekoč res lahko šli
pesnike...

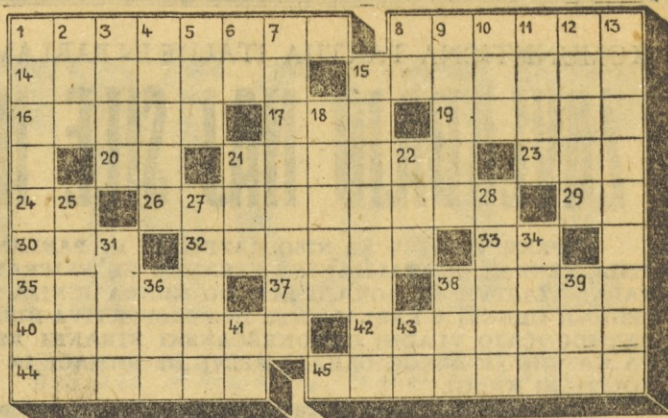
PEPEL ŠTIRIH MILIJONOV LJUDI

Nedaleč od Krakova, kjer
je doma tišina in poezija,
kakih štirideset kilometrov
proti zahodu, je največji mno-
žični grob v človeški zgodovini:
milijonkrat prekleto nem-
ško taborišče Auschwitz, po
poljsko Oświęcim, kjer je
ostal pepel okoli štirih mil-
ijonov ljudi.

Strašna je ta podoba, pre-
strašna za človeške oči.
(Se nadaljuje)

REŠITEV KRIŽANKE Štev. 1

Vodoravno: 1. Storžič; 7. ekra-
zit; 13. leva; 14. gripa; 16. zima;
17. arena; 9. edikt; 21. len; 22.
Ninive; 24. Tirana; 27. capa; 29.
puma; 29. penale; 31. risati; 34.
Ana; 35. Irtiš; 37. virus; 39. ra-
ma; 41. Irška; 43. napa; 44. kra-
siti; 45. arzenik.

KRIŽANKA ŠTEV. 2

Vodoravno: 1. pripravek, zva-
rena na Kavkazu; 14. rimski
muzej in katedrala; 15. spojine
kovin med seboj; 16. prevara;
17. izumrlo evropsko govedo; 19.
pristojbina; 20. nikalnica; 21. s
krtčo drgniti; 23. nekdanji tur-
ški plemiški naslov; 24. kratica
za »opomba«; 26. pokvečiti; 29.
kemični simbol za srebro; 30.
električna napeljava; 32. ne-
umen; 33. predlog; 35. država
v ZDA; 37. starogrški bog go-
zdov; 38. luknjičasta kost v nos-
nem korenu, ki zapira vhod v
možgansko duplino; 40. zanikra-
na; 42. postajam nerodoviten;
44. oseba iz pravljic »Tisoč in
ene noči«; 45. zelo tiho govoriti.

Navpično: 1. snov, ki iz nje
delajo zamaške; 2. vodna žival;
3. sestavni del »zemeljskega
plina«; 4. novce; 5. naplailo; 6.
staroegipčansko božanstvo; 7.
zelo urna živ. ki živi v Aziji
in v afriških ssepah; 8. kemični
simbol za aluminij; 9. zlatarski
kamen; 10. starogrška boginja
zapeljivosti; 11. dalmatinski iz-
raz za morsko obalo; 12. jezero
v Severni Ameriki; 13. utežna

»To je strašno! Zjutraj sem v
pisarni odložil očala in jih še
do zdaj nisem mogel najti.«

NESPORAZUM

I. prijatelj: »Ali veš, kaj po-
čne naš bivši profesor Muha?«
II. prijatelj: »Kaj ne bi vedel,
saj se večkrat vidiva. Stare ko-
vance zbira.«
I. prijatelj: »Hudika, da mu
gre tako slabo?«

SIN BRIGADE

PIŠE: TONE SELIŠKAR
RIŠE: MARIJANCA JEMEC

19. Nekaj granat je prhnilo v sneg okoli vasi. Ena
pa je udarila naravnost v hišo izdajalca Jerneja. Po-
šastno so odjekale eksplozije v sivi, zimski jutranji
svit. Partizani so bili na srečo že pripravljeni za odhod
v višje vasi. Niso še vedeli, da so obkoljeni, vendar so
se zbrali pri kovačnici, kakor je bilo dogovorjeno.

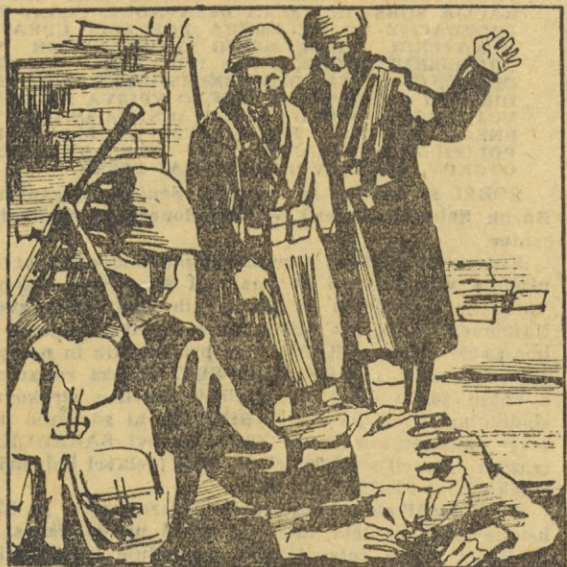
20. Kovačnica je bila prislonjena k skalnati steni po-
bočja, v katero je bil izdolben Martin globoko klet. V
to skalnato votlino je porinil Kovač staro mater in
vse tri otroke, sam pa je skočil na plano in razvrstil
svoje četo po skalnatih zaslonih, kajti že so pričeli
regljati sovražnikovi mitraljezi.

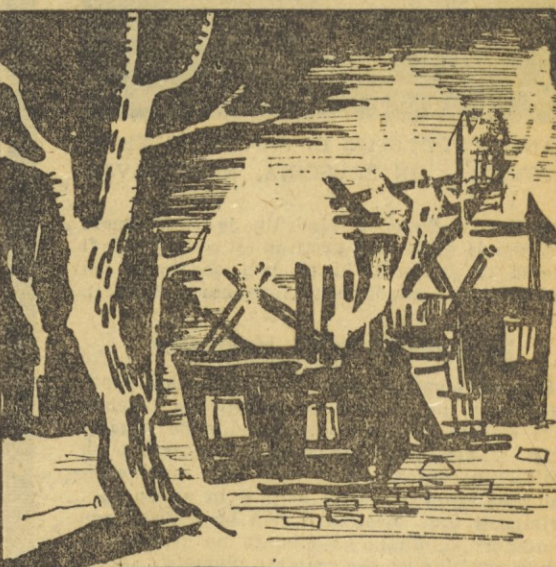
21. Brž ko so utihnil topovi, so se pognali fašisti proti
vasi. Partizani so jih sprejeli s srditim ognjem iz
pušk. Prvi naval sovražnika je bil odbit. Fašisti so se
umaknili in spet z raketo zahtevali ogenj iz topov. Prva
granata je prhitela in se razletela tiklo kovačnice.
Del kovačnice se je sesul čez skalnato votlino.

22. Kovač Martin je bil ranjen v obe nogi. Dvignil se
je na roke in zakričal: »Tovariši, rešite se! Obkoljeni
smo. Prebiti se morate skozi ognjeni obroč! — »Brez
tebe nikamor!« so mu odvrnili tovariši. »Kot koman-
dant vam ukazujem: Naprej, na juriš!« Potem je omah-
nil in obležal kakor mrtev.

23. Dva tovariša, ki sta ga hotela dvigniti, sta padla
v ognju brzostrelek, kajti fašisti so že udrl v vas.
Ostali partizani so se s tako hitro zagnali v sovražnika,
da se jih je nekaj še prebilo, ostali so padli, nekaj pa
so jih ujeli. Ko so pobrali Kovača, so zakričali od
veselja: »Živ je. Komandanta smo ujeli!«

24. Potem so zažgali vas. Vse, starce, kmete, žene in
otroke so odgnali s seboj. Trem ujetim partizanom in
ranjenemu Kovaču so zvezali roke in noge, jih vrgli
na sani in divje tulec so se vračali nazaj v trg. Vas
pa je gorela, zidovi so se rušili in črn dim je oznanjal
daleč naokrog trpljenje slovenskega ljudstva.

ZAVLADAJO NAJ SILE NAPREDEKA

ČEPRAV VOLITEV SE NISO RAZPISALI IN PARLAMENTA SE NISO RAZPUSTILI, Vendar se italijanske stranke že pripravljajo na parlamentarne volitve, ki morajo biti do konca junija, verjetno pa še prej. Sedanjí odnosi v parlamentu in perspektiva bližnjih volitev namreč onemogočajo vladni demokratski stranki vse konkretne akcije, na katere že dolgo čakajo številni domači in tuji gospodarski in politični krogi.

Med strankami, ki so se že začele temeljito pripravljati na volitve in za katere vlada največje zanimanje, je tudi Komunistična partija Italije, ki v parlamentu zavzema drugo mesto, takoj za vladno demokratsko stranko.

V zadnjih tednih so se voditelji italijanskih komunistov večkrat sestali ter razpravljali o nalogah in dejavnosti komunistov pred volitvami. Na teh sestankih so sklenili naslednje:

1. Mednarodna politična gesla bodo zavzela v njihovi predvolilni kampanji pomembno, vendar ne glavno mesto. Togliatti je na zadnjem plenumu CK KPI govoril o mednarodnih razmerah in o odgovornosti Zahoda za njihovo poslabšanje ter poudaril, da bi takšna politika lahko izzvala tretjo svetovno vojno, ki »ne bi predstavljala ničesar drugega kot perspektivo uničenja človeške civilizacije, na katero smo tako ponosni, perspektivo spreminjanja glavnih središč te civilizacije, predvsem v Zahodni Evropi, v pokopališče.« To strahotno perspektivo pa je moč odpraviti s miroljubno koeksistenco, obojestranskim popuščanjem in odpravo vseh vojaških blokov, s preprečevjo orožja za množično uničevanje in sodelovanje vseh narodov. Centralni komite KPI predlaga v svoji resoluciji nekaj konkretnih ukrepov za zagotovitev miru. Med drugim je v resoluciji rečeno: »Italijansko ljudstvo ne more dovoliti, da bi na njegovem ozemlju gradili ameriška vojaška oporišča, zlasti oporišča za izstreljevanje raket v Sovjetsko zvezo, dežele Vzhodne Evrope in arabske dežele Srednjega vzhoda. S tem bi bila Italija v nevarnosti, da jo pahnejo v vojno v primeru kakršnekoli bojaželjne neumnosti ameriških imperialistov, in naša dežela bi bila izpostavljena strašnemu uničenju.« V resoluciji o mednarodnih razmerah so voditelji italijanskih komunistov ponovno poudarili, da ni mogoče socializma in kapitalizma zemljepisno razmejiti, ker se nasprotja v kapitalizmu vedno bolj zaostrejo tako med deželami kakor tudi med razredi.

2. Čeprav se italijanski volivci precej zanimajo za mednarodne razmere in svetovni mir, vendar bodo notranjepolitična gesla zavzela glavno mesto. Iz ocen notranjepolitičnega položaja, ki so jih na plenumu CK podali komunistični voditelji, lahko sklepamo, da namerava KPI povesti proletarijat v veliko ofenzivo proti vladni socialni in gospodarski politiki. V referatu člana CK Pajete je rečeno, da je desetletna demokratska uprava zaostala na gospodarskem, socialnem in kulturnem področju daleč za potrebami prebivalstva in možnostmi, ki jih nudi bogastvo Italije. V Italiji je 2 milijona nezaposlenih. Nad 12 milijonov ljudi živi v nepisani revščini. V zadnjih petih letih se je milijon revnih kmotov izselilo v tujino in v Italijanska mesta, kar zgovorno priča, kakšne so razmere na vasi. Kakih 38% otrok ne hodi v osnovne šole. Dobički kapitalistov veliko hitreje rastejo kot realne mezde. Delavci nimajo odgovarjajočega vpliva v upravljanju gospodarstva. V zadnjih letih se je tudi močno povečal vpliv klerikalnih krogov v vsej družbeno-politični in kulturni dejavnosti.

Izhod iz takšnih razmer bil po mnenju KPI v odpravi demokratskega vladnega monopola. To je osnovno. Zavladati morajo nove, socialno usmerjene sile, ki bodo sposobne izpolniti gospodarske in socialne naloge, kot so na primer maksimalna zaposlenost, dvig proizvodnje, razširitev notranjega tržišča s korenitimi spremembami v razdeljevanju dohodkov, splošna agrarna reforma, zaščita in razvoj majhne zemljiške posesti, lokalna avtonomija itd.

Za demokristjane, ki žele, da bi na teh volitvah ponovno pridobili absolutno večino v parlamentu, izgubljeno leta 1953, je volilni program komunistov nedvomno najtrši oreh.

Volitve bodo velika preizkušnja za vse italijanske stranke, še posebej pa za KPI in ostale levičarske stranke, ki so v zadnjih letih, predvsem po 20. kongresu sovjetskih komunistov, doživele več pomembnih sprememb v svojih vrstah in medsebojnih odnosih. Volilni rezultati bodo tudi pokazali, kakšen je odmev nasprotja med KPI in večino v vodstvu Socialistične stranke. V vodilnem programu Komunistične partije je precej kritičnih ocen stališč in postopkov večinske skupine v socialističnem vodstvu, ki ji KPI očita, da s prevelikimi nadami gleda na možnost sodelovanja s demokristjani in tem nadam preveč prilagaja svoj predvolilni boj.

MOZAIK

Fašistično nasilje v Španiji

Iz Madrida poročajo, da je Francova fašistična policija zaprla skoro sto ljudi, obtoženih, da so člani Komunistične partije Španije ali njeni

ŠPANJIA! PROCESJE IN PARADE, KLER IN BAJONETI... IN REVŠČINA, BREZPRAVJE.

simpatizerji. Samo v Madridu je pred dnevi aretirala 44 oseb. Med aretiranimi so tudi mladi delavci in študenti, ki so lani sodelovali na Mednarodnem mladinskem festivalu v Moskvi.

Za enotnost irskih sindikatov

Skupna komisija dveh največjih sindikalnih organizacij na Irskem je končno le izdelala načrt statuta bodočee enotne sindikalne organizacije. V kratkem bodo sklicali kongresa obeh sindikalnih central, na katerih bodo razpravljali o predlaganem načrtu statuta in ga po vsej verjetnosti tudi sprejeli. S tem bo odpravljena neenotnost sindikalnega gibanja na Irskem, ki je bila značilna za vse povojno obdobje.

Rast sindikatov v britanskih kolonijah

Iz podatkov, ki so jih objavili v Londonu, je razvidno, da je v britanskih kolonijah že nad milijon delavcev organiziranih v sindikatih. Ta številka dovolj zgovorno priča o hitrem razvoju sindikalnega gibanja v kolonialnih deželah Velike Britanije, v katerih do nedavnega skoro ni bilo sindikalnih organizacij.

Indija ne odstopa od socializma

Predsednik indijske vlade Nehru je na konferenci Kongresne stranke Indije dejal: »Ni govora, da bi opustili socializem. Socializem je primeren za Indijo in le-ta se ne sme oddaljiti od tega smotra.«

Predsednik Kongresne stranke Dhebar pa je med drugim izjavil: »Kongresna stranka si je zadala nalogo ustvariti v Indiji socialistično, demokratsko in zadržno državo.«

Socialistični župan v Nürnbergu

V Nürnbergu (Zahodna Nemčija) je prevzel županstvo socialni demokrat Andreas Urschlecher, ki je pri volitvah dobil nad 152.000 glasov. Njegov protikandidat, krščanski demokrat Hanns Bencher, je dobil 97.000 glasov.

V Kanadi vedno več brezposelnih

Kanadska podjetja so v zadnjih tednih odpustila več sto tisoč delavcev. Predsednik delavskega odbora Bert Gargrave je dejal, da je položaj »zelo, zelo težak«. Pričakujejo, da bo v kratkem nad milijon delavcev brez dela. »Dejstvo«, da imamo spet konservativno vlado, »je dejal Gargrave, »nas mora vznemiriti. Konservativna vlada, ki je bila na oblasti od leta 1930 do 1935, ni mogla odpraviti nezaposlenosti.«

Kongres indijskih sindikatov

Zadnje dni minulega leta je bil v Madrasu kongres Vseindijskih sindikatov, ki so pod vplivom Komunistične partije. Generalni sekretar Bange je na kongresu pozval indijske sindikate, naj se bore proti tujim monopolom, zlasti v petrolejski industriji. Bange je tudi zahteval, naj sindikati podpro petletni načrt gospodarskega razvoja Indije.

SINDIKALNO GIBANJE V INDONEZIJ

SOBSI KAŽE POT

V POROČILIH O DOGODKIH V INDONEZIJ JE POGOSTOKRAT OMENJENA SINDIKALNA FEDERACIJA SOBSI IN NJENA DEJAVNOST. ČLANI TE FEDERACIJE SO DECEMBRA PREVEZELI UPRAVO NEKATERIH NIZOZEMSKIH PRISTANIŠKIH IN POMORSKIH DRUŽ, BANK LTD. ZATO NE BO ODVEČ, CE O TEJ POMEMBNI INDONEZIJSKI SINDIKALNI CENTRALI, KI MOČNO VPLIVA NA RAZVOJ INDONEZIJSKEGA SINDIKALNEGA IN DELAVSKEGA GIBANJA TER NA VSA DRUŽBENA IN POLITIČNA DOGAJANJA V TEJ DEŽELI TRI TISOC OTOKOV, SPREGOVORIMO NEKAJ BESED.

SOBSI je kratka in pomeni Sentral Organisasi Buruh Saburub Indosil — Vseindonezijski sindikalni center.

Federacija SOBSI je najmočnejša sindikalna organizacija v Indoneziji in ima nad 2 milijona članov. Vanjo je vključenih 33 strokovnih sindikalnih zvez. Najpomembnejše so: SBKA (Zveza železničarjev), ki ima 50.000 članov, SBPP (Zveza pristaniških in pomorskih delavcev) s 37.000 člani, SBTI (Zveza rudarjev) s kakih 60.000 člani itd. Najbolj številne strokovne sindikalne zveze pa so: SARBUPRI, ki združuje delavce na plantažah (kakih 650.000 članov), SARABUKSI (gozdni delavci) s 330.000 člani, SBG (delavci industrije sladkorja) s 330.000 člani itd.

Prva sindikalna organizacija železničarjev je bila ustanovljena že leta 1908. Od tedaj pa do danes je pridobila Zveza železničarjev precejšnje borbene izkušnje, dala je indonezijskemu sindikalnemu gibanju številne kadre in vplivala tudi na razvoj sindikatov v drugih gospodarskih panogah.

SOBSI podpira Komunistično partijo Indonezije, ki je v zadnjih letih močno povečala svoj vpliv in pri zadnjih volitvah na otoku Javi, kjer živi nad polovico prebivalcev Indonezije, zavzela prvo mesto. Dobila

Beli in črni

V NEKATERIH AMERIŠKIH MESTIH SE HODIJO ČRNCI IN BELCI V ISTE SOLE, SEDE V ISTIH KLOPEH (SLIKA DESNO). KOLESNA ZGODOVINE NI MOČ USTAVITI, ZATO TUDI RASNEGA RAZLIKOVANJA, KI GA JE SODOBNA AMERIKA PODEDOVALA IZ SUZENJSKE DOBE, NI MOČ OHRANITI. NA JUGU JE SICER ŠE VEDNO ZELO MOČAN ODPOR PROTI SKLEPU VRHOVNEGA SODIŠČA O ODPRVI DISKRIMINACIJE V SOLSTVU, Vendar si tudi tam počasi utirajo pot ideje o enakopravnem sodelovanju in bratstvu ljudi različne polti, ki jih vztrajno širijo napredni Američani, belci in črnci, čeprav jih rasisti ogorčeno napadajo.

Glasniki nove dobe

V TANGANJIKI, DEŽELI V VZHODNI AFRIKI, KI JE POD SKRBNISTVOM OZN, SO SI BRITANSKI KOLONIALISTI PRILASTILI NAD PETINO OBDELOVALNE ZEMLJE, DOMAČINI, BIVŠI LASTNIKI TE ZEMLJE, KI DELAJO NA PLANTAŽAH KOT MEZDNI DELAVCI, ŽIVE V ZELO SLABIH ŽIVLJENJSKIH POGOJIH. MEZDE, KI JIH DOBIVAJO, NE ZADOSTUJEJO NITI ZA NAJNUJNEJŠE POTREBE. ZATO SO MED NJIMI VEDNO BOLJ KREPI ŽELJA PO ORGANIZIRANEM BOJU ZA BOLJŠE ŽIVLJENJE, IN PRAV TE DNI PRIHAJAJO IZ TANGANJIKE VESTI O USTANAVLJANJU SINDIKATA DELAVCEV NA PLANTAŽAH, V KATEREGA NAJ BI SE VKLJUČILI TUDI PRVI DOMAČI STROKOVNJAKI. (NA SLIKI DESNO)

Že spet marširajo

MEDTEM KO SE VSI NARODI IN ŠTEVILNI DRŽAVNIKI PRIZADEVAJO, DA BI KONČNO VENDARLE PRISLO DO TOLIKANJ ZAŽELENE RAZOROŽITVE, SE ZAHODNA NEMCIJA Z NEZNANSKO NAGLIČO OBOROŽUJE. V BONNU GOVORE, DA BODO KMALU IMELI POD OROŽJEM 120.000 MOŽ, ČEZ LETO IN DAN PA KAR POL MILIJONA. SPET ZIDAJO KASARNE IN SPET MARŠIRAJO (NA SLIKI LEVO) IN POVZROČAJO NEGOTOVOST V VSEJ EVROPI. RES, ČAS JE ŽE, DA BI LJUDJE NA ZAHODU, KI DANES PONOVO DAJEJO NEMCEM OROŽJE V ROKE, ODPRLI ZGODOVINO IN PREBRALI POGlavJA, Napisana s krvjo, prelito v obeh zadnjih vojnah.

Narod je dozorel

V MINULIH TEDNIH SE JE SPET ZAOSTRIL SPOR MED TUNIZIJO IN FRANCIJO, ZA KAJ GRE? TUNIZIJCI ZAHTEVAJO POPOLNO SVOBODO IN NEODVISNOST ZASE IN ZA OSTALE SEVERNOAFRIŠKE NARODE, FRANCOŠKI KOLONIALISTI PA SE OKLEPAJO SVOJIH IKORIŠČEVALSKIH PRIVILEGIJEV, KI SO JIH PRIDOBILI KOT KOLONIALNI GOSPODARJI TUNIZIJE, ALŽIRA IN MAROKA. GRE ZA POVSEM NARAVEN IN V ZGODOVINI ŽE TOLIKOKRAT PONOVLJEN PROCES: NAROD JE DOZOREL IN ZAHTEVA PRAVICO, DA V LASTNI HIŠI SAM GOSPODARI. PRIZOR, KI GA VIDIMO NA SLIKI LEVO, JE V TUNIZIJI POVSEM NARAVEN POJAV, ARABSKI REVČEK, SLUŽABNIK, IN BELI BOGATAŠ, GOSPODAR. IN PRAV TEMU SE JE TUNIZIJA UPRLA.

MLADA STROKOVNJAKA MLADE INDONEZIJ

20. oktobra lani je njen Nacionalni svet izdal sporočilo, v katerem je pozval vlado, naj nekaj ukrene proti nizozemski upravi nad Zahodno Novo Gvinejo, če ne gre drugače, pa naj celo prekine diplomatske stike s to deželo.

Federacija SOBSI ni edina indonezijska sindikalna centrala. Še več jih je, toda vse skupaj imajo le nekaj nad milijon članov. Vse so pod vplivom posameznih političnih strank. Tako ima Nacionalistična stranka močne pozicije v KBKI (s katero SOBSI tesno sodeluje), muslimanska stranka Masjdumi v SBII, Katoliška stranka v federaciji Pančasila, Socialistična stranka v KBSI, stranka Murba v SOBSI itd. Razen komunistov se tudi socialisti in člani stranke Murba prištevajo k marksistom.

Indonezija je pretežno kmetijska dežela in surovinska baza velikih mednarodnih industrijskih družb. V industriji je bilo pred zadnjo vojno zaposlenih le 120 tisoč delavcev, delavcev na plantažah in sploh kmetijskih delavcev pa je bilo nad 6 milijonov. Ti podatki veljajo tudi za danes, saj indonezijsko gospodarstvo v zadnjem desetletju ni doživelo kakih večjih sprememb. Če jih primerjamo s številom sindikalno organiziranih delavcev, lahko ugotovimo, da imajo indonezijski sindikati še velike možnosti razvoja, zlasti še, ker osrednja vlada ne zavira njihove rasti.

V minulem letu je federacija SOBSI organizirala več akcij za zboljšanje življenjskih in delovnih razmer indonezijskega proletariata. Najbolj pomembne so bile njene ofenzive proti tujim družbam, katerih lastniki so pretežno Nizozemci. Te akcije niso bile samo mezdne, ampak tudi politične. SOBSI se odločno upira tuji nadvladi, vmešavanju imperialističnih sil v notranje zadeve Indonezije in njihovemu vplivu v indonezijskem gospodarskem življenju, obenem pa se bori proti vsem domačim reakcijskim silam, ki jih tuja materialna in moralna podpira. SOBSI (in tudi druge sindikalne centrale) se zavzema za popolno neodvisnost in industrializacijo dežele, za odpravo izkoriščanja in bede, za napredek Indonezije. Zato se tako hitro krepi in zato je njena dejavnost vedno bolj pomembna.